

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
МИРОНІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПШЕНИЦІ ІМЕНІ В. М. РЕМЕСЛА

На правах рукопису

КИРИЛЕНКО ВІРА ВІКТОРІВНА

УДК 633.11«324»:631.524.85

**МЕТОДИ СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ
ОЗИМОЇ, СТІЙКОГО ДО НЕСПРИЯТЛИВИХ ЧИННИКІВ ДОВКІЛЛЯ
ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

06.01.05 – селекція і насінництво

Дисертація

на здобуття наукового ступеня
доктора сільськогосподарських наук

Науковий консультант:

ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ ПЕТРОВИЧ
доктор сільськогосподарських наук, професор

Миронівка – 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАВДАННЯ СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ (Огляд літератури).....	16
1.1. Пшениця м'яка озима як предмет досліджень.....	16
1.2. Фактичний стан виробництва зерна у світі в умовах світової продовольчої кризи.....	20
1.3. Видове різноманіття пшениці як вихідний матеріал для сучасної селекції.....	24
1.4. Індукований мутагенез у розширенні генетичного різноманіття	29
1.5. Аналіз методів створення вихідного матеріалу в селекції пшениці озимої.....	33
1.6. Історичні аспекти селекції пшениці озимої в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла	41
РОЗДІЛ 2. ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА ТА КЛІМАТИЧНІ УМОВИ В РОКИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	48
2.1. Вихідний матеріал.....	48
2.2. Методика проведення досліджень.....	49
2.3. Ґрунтово-кліматичні умови та фітосанітарний стан	54
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПОГОДНИХ УМОВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЗИМОЇ.....	69
3.1. Варіювання показника гідротермічного коефіцієнта.....	70
3.2. Мінливість метеорологічних факторів	72
3.3. Проходження рослинами осінньої вегетації та відновлення її весною.....	80
3.4. Значення кліматичних показників у період проходження фенофаз пшениці.....	83

3.5. Рівень продуктивності пшениці залежно від погодних умов року вегетації.....	90
3.6. Сортова диверсифікація пшениці залежно від мінливості факторів року.....	95
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ СТІЙКОСТІ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ДО НЕСПРИЯТЛИВИХ ЧИННИКІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	104
4.1. Методичні підходи комплексної ранньої діагностики посухо-жаростійкості пшениці.....	104
4.2. Удосконалені методи добору морозостійкого селекційного матеріалу пшениці озимої у гібридних популяціях.....	116
4.3. Основні складові створення селекційного матеріалу з комплексною стійкістю проти основних збудників хвороб пшениці	131
РОЗДІЛ 5. РОЗШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ СХРЕЩУВАННЯ.....	145
5.1. Методичні підходи щодо створення вихідного матеріалу в селекції пшениці на стійкість проти основних фітопатогенів.....	145
5.1.1. Формування стійкості пшениці проти збудників хвороб.....	146
5.1.2. Успадкування ознак стійкості гібридами пшениці.....	156
5.1.3. Аналіз розщеплення у гібридів другого покоління (F_2)	159
5.1.4. Особливості прояву трансгресій за елементами продуктивності та комплексною стійкістю проти основних збудників хвороб.....	162
5.1.5. Аналіз нових генотипів у селекційних розсадниках пшениці залежно від типів схрещувань.....	166
5.1.6. Результати удосконаленої програми селекції пшениці за комплексною стійкістю проти патогенів та за локусами запасних білків.....	169

5.2. Ефективність використання складних схрещувань у селекції пшениці на адаптивність.....	181
5.3. Використання потенціалу пшениці м'якої ярої у селекції м'якої озимої	190
РОЗДІЛ 6. РЕЗУЛЬТАТИ СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗА ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ МУТАГЕННИХ ФАКТОРІВ.....	204
6.1. Застосування індукованого мутагенезу у селекції пшениці.....	204
6.2. Розширення генетичного різноманіття вихідного матеріалу через індукування мутацій.....	206
6.3. Вплив мутагенів на рослини гібридного походження та сортів.....	209
6.4. Аналіз спектру та частоти мутацій залежно від мутагена та комбінації схрещування.....	223
6.5. Прояв господарсько цінних ознак у гібридних популяціях за дії мутагенів	232
6.6. Узагальнення результатів досліджень перспективних генотипів пшениці за використання індукованого мутагенезу.....	240
РОЗДІЛ 7. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ЛОКУСАМИ ЗАПАСНИХ БІЛКІВ.....	250
7.1. Детекція перспективних ліній та сортів пшениці за електрофоретичними спектрами запасних білків.....	250
7.2. Характеристика за локусами запасних білків новостворених сортів, занесених до Державного реєстру.....	259
РОЗДІЛ 8. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІНІЙ ТА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ УНІВЕРСАЛЬНОГО ТИПУ, СТВОРЕНИХ ЗА УЧАСТЮ ЗДОБУВАЧА.....	264
8.1. Характеристика перспективних ліній пшениці за результатами досліджень у вихідних ланках селекції.....	264

8.2. Продуктивність перспективних ліній та сортів пшениці	
залежно від умов середовища вирощування	268
ВИСНОВКИ.....	283
ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ ТА	
ВИРОБНИЦТВА.....	289
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	291
ДОДАТКИ.....	373

ВСТУП

Основне місце серед зернових культур займає пшениця, яка вирощується по всьому світу, є головним продовольчим продуктом приблизно для 35 % населення земної кулі і забезпечує близько 20 % потреб людства в енергії [1].

Головним завданням агропромислового комплексу України залишається забезпечення населення високоякісним зерном та збільшення його експорту. В Україні збільшення виробництва зерна є ключовою проблемою рослинництва. Велику роль у розв'язанні цієї проблеми відіграє основна зернова і продовольча культура пшениця озима. Щорічно в Україні її сіють на площі 6-8 млн. га. В балансі валових зборів зерна вона займає перше місце [2].

Актуальність теми. У комплексі заходів, що забезпечують стабілізацію виробництва зерна пшениці в Україні, важливе місце належить генетичному чиннику – сорту. Саме він відіграє особливу роль в економічному і соціальному розвитку країни, насамперед, у стабілізації та збільшенні обсягів виробництва продукції рослинництва, як основи продовольчої безпеки держави. Тому селекція рослин – найбільш інноваційна галузь у світі, на її розвиток спрямовується 12-15 % обігу коштів, що можна порівняти з інформаційними технологіями.

За останніх декілька десятиріч селекційним шляхом створено сорти пшениці м'якої озимої з досить високим потенціалом продуктивності. Видатними селекціонерами В. Я. Юр'євим, П. П. Лук'яненком, Ф. Г. Кириченком, А. А. Горлачем, В. М. Ремеслом та іншими закладено міцний фундамент для селекції і насінництва високоврожайних сортів і гібридів польових культур в Україні. Використовуючи їх величезний досвід, сучасна плеяда генетиків і селекціонерів досягає значних успіхів у створенні високоврожайних сортів пшениці озимої, адаптованих до абіотичних і біотичних чинників довкілля.

Несприятливі фактори щодо вирощування пшениці в Україні, зумовлені глобальними змінами клімату, висувають надзвичайно важливе завдання – створення нових сортів з потужним генетичним потенціалом високої продуктивності та адаптивності для одержання стабільних валових зборів зерна. Постійно зростаючий розрив між потенційною і реальною врожайністю, її варіабельність за роками загострюють проблему пошуку системного підходу до реалізації потенціалу їх продуктивності. Саме на вирішення цих актуальних питань спрямовані дослідження за темою дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження за темою дисертаційної роботи проведені автором особисто у лабораторії селекції інтенсивних сортів озимої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (МІП) впродовж 2001-2015 рр. згідно з завданнями в рамках науково-технічних програм (НТП), в яких здобувач була відповідальним виконавцем або науковим керівником, а саме:

1. НТП «Зернові і олійні культури»: завдання 2001-2005 рр. «Створити і передати на державне сортовипробування сорт озимої м'якої пшениці з урожайністю 75-80 ц/га, стійкий до несприятливих абіотичних факторів та патогенів, з показниками якості зерна цінних пшениць» (номер державної реєстрації 0101U007690); завдання 2001-2005 рр. «Створити і передати на державне сортовипробування сорт озимої м'якої пшениці з урожайністю 75-80 ц/га, стійкий до несприятливих умов вирощування, вилягання, грибкових захворювань, з високими показниками якості зерна» (номер державної реєстрації 0101U007693);

2. НТП «Генетичні ресурси рослин»: завдання 2006-2010 рр. «Сформувати ознакові колекції генетичних ресурсів м'якої та твердої пшениці і ячменю для Центрального Лісостепу України, виділити сорти-еталони» (номер державної реєстрації 0106U006330);

3. НТП «Зернові культури» підпрограма І: завдання 2006-2010 рр. «Теоретично обґрунтувати та розробити науково-методичні підходи створення екологічно-пластичного сорту озимої м'якої пшениці на основі використання штучного комплексного інфекційного фону патогенів та мутагенезу (номер державної реєстрації 0108U000778); завдання 2011-2015 рр. «Удосконалити методи селекції пшениці озимої з використанням оцінки взаємодії генотипу з умовами навколишнього середовища щодо створення сортів універсального типу (врожайністю 8-9 т/га, за показниками якості зерна – цінних та сильних, стійких до біотичних та абіотичних факторів)» (номер державної реєстрації 0111U002737); підпрограма 2, завдання 2014-2015 рр. «Визначити потенціал продуктивності перспективних сортів та ліній пшениці м'якої озимої за елементами технології вирощування в умовах Лісостепу України» (№ державної реєстрації 0114U000117).

Мета і задачі дослідження. Теоретично обґрунтувати, розробити та удосконалити методичні підходи щодо оцінювання і добору джерел для створення вихідного матеріалу та сортів пшениці м'якої озимої, стійких до несприятливих чинників довкілля у зоні Лісостепу України.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні задачі:

- визначити тенденції зміни клімату в умовах Лісостепу України у зоні функціонування Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла;
- виявити вплив погодних умов на мінливість господарсько цінних ознак при створенні вихідного матеріалу;
- удосконалити методичні аспекти оцінки, добору та підвищення стійкості пшениці м'якої озимої до окремих стресових абіотичних та біотичних чинників довкілля з використанням штучних фонів;
- встановити характер успадкування елементів продуктивності та стійкості до основних збудників хвороб у гібридів пшениці озимої;

- виявити ефективність добору генотипів пшениці озимої за господарсько цінними ознаками при використанні в схрещуваннях пшениці м'якої ярої;

- визначити особливості прояву частоти, спектру мутацій та трансгресивної мінливості за елементами продуктивності у гібридних популяцій (F_3M_2 - F_5M_4);

- оцінити ефективність використання мутагенів для створення нових перспективних форм пшениці м'якої озимої;

- ідентифікувати господарсько цінні ознаки нових генотипів за електрофоретичними спектрами запасних білків;

- створити сорти пшениці м'якої озимої, здатні формувати в умовах зміни клімату високі та сталі врожаї продовольчого зерна.

Об'єкт дослідження: закономірності рекомбінаційних і мутаційних процесів, особливості мінливості та успадкування цінних господарських ознак; формування і прояв стійкості до несприятливих чинників довкілля в селекції пшениці м'якої озимої.

Предмет дослідження: гідротермічні умови, сорти, вихідний матеріал, джерела господарсько цінних ознак пшениці м'якої озимої та ярої, добір за показниками продуктивності, оцінка стійкості до абіотичних та біотичних чинників довкілля, штучний фон, показники якості зерна.

Методи дослідження. Загальнонаукові: робоча гіпотеза – для вибору напрямів наукових досліджень, дослід, спостереження, аналіз; спеціальні: польовий, лабораторний, метод морфологічного аналізу; математико-статистичні – кореляційний, варіаційний, дисперсійний, регресійний аналізи, які здійснювали за використання комп'ютерних програм «Microsoft Office Excel» та «Statistica 6.0».

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому на основі аналізу погодних умов Лісостепу України за місцем розташування Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла теоретично обґрунтовано і вирішено наукову

проблему щодо створення сортів пшениці м'якої озимої шляхом удосконалення існуючих методів селекції. Відрізняється від раніше відомих результатів системним підходом на етапах селекційного процесу, застосування якого сприяло підвищенню у новостворених сортів врожайності та поліпшенню якості зерна у поєднанні зі стійкістю до несприятливих чинників довкілля.

Вперше: для Лісостепу України встановлено тенденцію зміни погодних умов та тривалості міжфазних періодів вегетації рослин пшениці озимої;

- удосконалено комплексні діагностики з визначення морозо- та зимостійкості, посухо- та жаростійкості, а також стійкості проти основних збудників хвороб пшениці озимої з наступним доббором нових генотипів на штучних фонах;

- розроблено та застосовано (за використання штучних інфекційних фонів патогенів) диференційований підхід до прискореного створення сортів з комплексною стійкістю проти основних збудників хвороб пшениці;

- доведено ефективність добору генотипів пшениці озимої за використання в схрещуваннях пшениці ярої, що підтверджено створенням високопродуктивних сортів пшениці озимої, сильних і цінних за показниками якості зерна;

- виявлено розширення формотворчого процесу за спектром і часткою мутацій та особливості прояву трансгресій за елементами продуктивності колоса у гібридів F_3M_2 - F_5M_4 за дії мутагенів на насіння гібридів F_1 ;

- доведена можливість (за результатами аналізу запасних білків) проведення ідентифікації та добору перспективних генотипів пшениці озимої, які поєднують ознаки продуктивності та стійкості проти основних збудників хвороб;

- обґрунтована програма створення нових ліній пшениці м'якої озимої з високим потенціалом урожайності та стійкості до дії екстремальних чинників довкілля, що підтверджено 9 свідоцтвами на сорти пшениці озимої та свідоцтвом про реєстрацію зразка генофонду рослин України.

Удосконалено методичні принципи одержання вихідних форм при застосуванні простих і складних схрещувань та індукованого мутагенезу, що реалізовано в селекції сортів пшениці озимої для умов Лісостепу і Полісся України.

Набули подальшого розвитку: теоретичні концепції родоводів сортів місцевого екотипу, а в подальшому екологічно універсальних сортів, які формують високу адаптивність і сталі урожаї; виробниче використання та реалізація елементів технології вирощування пшениці озимої в умовах Лісостепу України та шляхи підвищення продуктивності цієї культури.

Практичне значення одержаних результатів. Створено у співавторстві високоврожайні сорти пшениці озимої, із яких 9 включено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (Калинова, Волошкова, Колос Миронівщини, Ювіляр Миронівський, Пам'яті Ремесла, Легенда Миронівська, Оберіг Миронівський, Світанок Миронівський, Горлиця миронівська, додатки Ф. 1-3, Ф. 5, Ф. 7-10), 6 передано на Державне сортовипробування України (МІП Валенсія, Трудівниця миронівська, МІП Дніпрянка, Вежа миронівська, Естафета миронівська, Грація миронівська, додаток Ф16).

Виділено джерела адаптивних ознак і створено новий вихідний матеріал, який використовується у практичній селекції Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України та рекомендується для використання іншими селекційними установами (додатки Х. 1-3).

Впроваджено в селекційний процес методики оцінки морозо-, посухо-, жаростійкості та стійкості до основних збудників хвороб генотипів пшениці озимої.

Створено джерела: продуктивності (Калинова, Волошкова, Колос Миронівщини, Ювіляр Миронівський, Оберіг Миронівський, Трудівниця миронівська); короткостебловості (Пам'яті Ремесла, Горлиця миронівська, МІП Валенсія); високої якості зерна (Пам'яті Ремесла, Економка);

комплексної стійкості проти збудників хвороб (Миронівська сторічна, МП Дніпрянка).

Занесені до Державного реєстру сорти мають гарантований приріст урожайності зерна 0,8-1,3 т/га у порівнянні зі стандартом. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, їх посівні площі у виробництві склали впродовж 2008-2015 рр. понад 120 тис. га, що забезпечило отримання додаткового збору зерна за рахунок високого потенціалу продуктивності (додатки Х. 4-8).

Особистий внесок здобувача. Дисертант самостійно провела інформаційний пошук, визначила мету і завдання, розробила схеми та підбрала методики дослідів, особисто брала участь у проведенні лабораторних і польових експериментів. Усі отримані результати проаналізовані й узагальнені дисертантом самостійно. Публікації виконано як самостійно, так і в співавторстві. У дисертації використані спільні з науковими співробітниками дослідження, які викладені в публікаціях з часткою авторства здобувача 20-70 %. Частка участі дисертанта у створенні нового вихідного селекційного матеріалу пшениці озимої становить 60 %, сортів – 5-25 %.

За спільні дослідження з науковцями Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН, Інституту захисту рослин НААН, Інституту фізіології рослин і генетики НАН дисертант висловлює щиру їм вдячність.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень розглянуто та обговорено на засіданнях вченої ради Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла у 2000-2015 рр. Основні положення дисертаційної роботи апробовано на науково-практичних конференціях: Міжнародних конференціях Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова (Алушта, 2007 р., 2008 р., 2009 р., 2012 р., Чернівці, 2015 р.); II Вавиловській міжнародній конференції «Генетические ресурсы культурных растений в XXI веке: состояние, проблемы, перспективы» (Санкт-Петербург, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми підвищення адаптивного потенціалу системи рослинництва у зв'язку зі

змінами клімату» (Біла Церква, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю з дня народження видатного вченого, селекціонера, доктора сільськогосподарських наук, професора М. О. Зеленського (Київ, 2012 р.); Міжнародній науковій конференції до 100-річчя Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення (Одеса, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Підвищення стійкості рослин до хвороб і екстремальних умов середовища в зв'язку із задачами селекції» (Харків, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених і спеціалістів, присвяченій 100-річчю від дня народження видатного вченого В. П. Васильєва «Стан та перспективи розвитку захисту рослин» (Київ, 2013 р.); Науково-практичній конференції молодих учених і спеціалістів «Новітні технології для конкурентоспроможного аграрного виробництва» (Чабани, 2014 р.); Науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті С. Ф. Третьякова «Особистість С. Ф. Третьякова в формуванні засад сучасного екологічного землеробства» (Полтава, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми збалансованого розвитку аграрного сектору економіки» (Київ, 2015 р.).

Публікації. Основні положення теоретичних і експериментальних досліджень за темою дисертації висвітлено у 90 наукових працях, з яких 36 – у фахових виданнях, із них 10 – одноосібних; 5 – в закордонних; 18 – в інших виданнях; 14 – тези конференцій; 6 – рекомендації; 3 – каталоги. Одержано свідоцтво про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні і 9 авторських свідоцтв на сорти рослин.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Матеріали дисертації викладено на 421 сторінці комп'ютерного тексту, в тому числі основного тексту – 290 сторінок. Містить вступ, вісім розділів, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки. У роботі наведено 68 таблиць, 87 рисунків, 36 додатків, 672 літературних джерела, з яких 107 латиницею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шпаар Д. Зерновые культуры : выращивание, уборка, хранение и использование / Д. Шпаар. – К. : Зерно, 2012. – 704 с.
2. Моргун В. В. Физиологические основы формирования высокой продуктивности зерновых злаков / В. В. Моргун, В. В. Швартау, Д. А. Киризий // Физиология и биохимия культ. растений. – 2010. – № 5. – С. 371-392.
3. Литвиненко М. А. Селекція і насінництво: двоєдине ціле / М. А. Литвиненко // Насінництво. – 2012. – № 7. – С. 1-4.
4. Базалій В. В. Оптимізація сортового складу озимої пшениці за параметрами екологічної стійкості в умовах Південного степу України / В. В. Базалій // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Харків, 2008. – Вип. 96. – С. 361-369.
5. Іващенко О. О. Напрями адаптації аграрного виробництва до змін клімату / О. О. Іващенко, О. І. Рудник-Іващенко // Вісник аграрної науки. – 2011. – № 8. – С. 52-56.
6. Значення сорту / О. А. Демидов, Н. М. Храпійчук, М. М. Гаврилюк [та ін.] // Технологія виробництва сертифікованого насіння пшениці озимої : методичні рекомендації; за ред. В. В. Моргуна. – К., 2013. – С. 6-17.
7. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М. В. Присяжнюк, М. В. Зубець, П. Т. Саблук [та ін.] ; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
8. Грицюк П. М. Просторово-часова залежність рентабельності зерновиробництва від урожайності зернових / П. М. Грицюк // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 21-26.

9. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва) : монографія / В. І. Бойко, Є. М. Лебідь, В. С. Рибка [та ін.] ; за ред. В. І. Бойка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 400 с.

10. Зубець М. В. Економічні аспекти реформування аграрно-промислового комплексу України / М. В. Зубець, М. Д. Безуглий. – К. : Аграрна наука, 2010. – 32 с.

11. Сайко В. Ф. Наукові основи землеробства в зв'язку зі світовою економічною кризою / В. Ф. Сайко // Посібник українського хлібороба. – 2010. – С. 64-68.

12. Кириченко В. В. Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво / В. В. Кириченко, В. М. Тимчук. – Х., 2009. – 230 с.

13. Зубець М. В. Наукові засади розвитку агропромислового виробництва в сучасних умовах (доповідь Президента Академії академіка НААН М. В. Зубця на загальних зборах НААН, Київ, 24 листопада 2010 р. / М. В. Зубець // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 12. – С. 6-12.

14. Месель-Веселяк В. Я. Ціновий механізм забезпечення зростання виробництва зерна в Україні (удосконалення науково-методичних підходів) / В. Я. Месель-Веселяк, О. Ю. Грищенко // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 48-52.

15. Зубець М. В. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Лісостепу України / М. В. Зубець. – К. : Аграрна наука, 2010. – С. 286-297.

16. Данкевич А. Є. Організаційно-економічні складові раціонального господарювання / А. Є. Данкевич // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 22-27.

17. Світова продовольча криза для України / [Я. А. Жаліло, О. В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко] // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 135-144.

18. Заблоцький А. Експорт «на ручнику» / А. Заблоцький // Агропрофі. – 2011. – № 34. – С. 4.

19. Лупенко Ю. О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 182 с.
20. Лихочвор В. В. Зерновиробництво / В. В. Лихочвор, В. Ф. Петриченко, П. В. Іващук. – Львів : НВФ «Українські технології», 2008. – 624 с.
21. Маласай В. В. Перехідні планетарні запаси зерна останніми роками досягли свого історичного мінімуму / В. В. Маласай // Зерно і хліб. – 2011. – № 3. – С. 14-15.
22. Голик С. І. Кон'юнктура світового ринку зернових культур / С. І. Голик // Економіка АПК. – 2011. – № 9 – С. 156-158.
23. Скрипник А. В. Тенденції світового ринку пшениці та ризики розвитку експортного потенціалу країни / А. В. Скрипник, Т. Ю. Зінчук // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С. 139-146.
24. Зінчук Т. Ю. Складові прибуткового ризику та їх взаємозв'язок на прикладі виробництва пшениці / Т. Ю. Зінчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К., 2010.– Вип. 154, Ч. 3. – С. 79-86.
25. Скрипник А. В. Розвиток українського АПК у світі глобальних тенденцій / А. В. Скрипник, Г. Ю. Зінчук // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 140-145.
26. Шпичак О. М. Вигоди та проблеми експорту зерна з України / О. М. Шпичак, О. В. Бондар // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 5-15.
27. Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції рослинництва / О. М. Шпичак, Ю. О. Лупенко, М. В. Присяжнюк [та ін.] ; за ред. О. М. Шпичака. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 516 с.
28. Пасхавер Б. Й. Ціни виробництва і споживання продовольчого ринку / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. – 2007. – № 12. – С. 51-61.
29. Сайко В. Ф. Наукові основи стійкого землеробства в Україні / В. Ф. Сайко // Вісник аграрної науки. – 2011. – № 1. – С. 5-12.

30. Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук : Під ред. О. А. Демидова. – К. 2016. – С. 6-38.
31. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2016 рік / Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України. – К., 2016. – 377 с.
32. Каталог сортів миронівської селекції // В. С. Кочмарський, Г. М. Ковалишина, В. П. Кавунець [та ін.]. – Миронівка, 2013. – 83 с.
33. Дорофеев В. Ф. Количественные характеристики мирового производства зерна и картофеля в XX веке / В. Ф. Дорофеев, С. И. Бараш, Л. Е. Горбатенко // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – Л., 1982. – Т. 72. – Вып. 2. – С.121-129.
34. Шубравська О. В. Розвиток селекційної діяльності та ринку селекційної продукції в Україні та світі / О. В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 2. – С. 86-98.
35. Вавилов Н. И. Теоретические основы селекции растений / Н. И. Вавилов. – М.-Л. : Госиздат, 1935. – Т. 1. – С. 17-164.
36. Вавилов Н. И. Ботанико-географические основы селекции (Учение об исходном материале / Н. И. Вавилов // Избр. произв. – Л. : Наука, 1967. – Т. 1. – С. 343-405.
37. Вавилов М. І. Селекція як наука / М. І. Вавилов. – К. : Урожай, 1970. – С. 149.
38. Конарев В. Г. Н. И. Вавилов и современные подходы к изучению генофонда сельскохозяйственных растений / В. Г. Конарев // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – Л. : ВИР, 1987. – Т. 100. – С. 129-140.
39. Фляксбергер К. А. Пшеницы – род *Triticum* L. pr.p. / К. А. Фляксбергер // Культурная флора СССР: Хлебные злаки. Пшеница. Ред. Е. В. Вульф. – М.-Л. : Сельхозгиз, 1935. – Т. 1 – С. 19-434.
40. Фляксбергер К. А. Пшеницы / К. А. Фляксбергер. – М., 1938. – Т. 1. – Изд. 2. – 295 с.

41. Якубцинер М. М. На новых путях селекции / М. М. Якубцинер // Селекция и семеноводство. – М., 1946. – № 7-8. – С. 75-80.
42. Якубцинер М. М. Мировые ресурсы пшеницы на службе советской селекции / М. М. Якубцинер, В. Ф. Дорофеев // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – Л., 1969. – Т. 41. – Вып. 1. – С. 44-65.
43. Жуковский П. М. Некоторые полувековые итоги изучения мировой географии и эволюционных закономерностей генцентров культурных растений как основа создания в СССР исходного материала для селекции / П. М. Жуковский // Генетика. – 1967. – № 10. – С. 55-74.
44. Жуковский П. М. Культурные растения и их сородичи / П. М. Жуковский. – Л., 1971. – 752 с.
45. Дорофеев В. Ф. Мировой генофонд в решении проблемы селекции яровой пшеницы / В. Ф. Дорофеев, Л. В. Семенова, М. И. Руденко // Селекция и семеноводство. – 1982. – № 5. – С. 8-11.
46. Пшеницы мира / В. Ф. Дорофеев, Р. А. Удачин, Л. В. Семенова [и др.]; Под редакцией В. Ф. Дорофеева. – Л. : ВО Агропромиздат, 1987. – 559 с.
47. Рабинович С. В. Современные сорта пшеницы и их родословные / С. В. Рабинович – К. : Урожай, 1972. – 328 с.
48. Рабинович С. В. Селекционная ценность Мироновских пшениц / С. В. Рабинович // Повышение эффективности селекционного процесса и интенсивных зональных технологий возделывания озимой пшеницы : сборник научных трудов / Мироновский научно-исследовательский институт селекции и семеноводства пшеницы им. В. Н. Ремесло. – Мироновка, 1988. – С. 92-103.
49. A history of the breeding, pedigrees and high-molecular-weight glutenin composition of Myronivka wheats bred between 1929 and 2001 and their progenies throughout the world / S. V. Rabinovich, V. A. Vlasenko, O. Ju. Leonov, I. A. Panchenko, Z. V. Usova, S. Ju. Didenko and R. G. Parchomenko // Annual Wheat Newsletter. – 2002. – Vol. 48. – P. 173-197.

50. Rabinovich S. V. New winter cultivars of the Myroniv's'kiy Institute of Wheats n.a. V. M. Remeslo of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences / S. V. Rabinovich and O. Ju. Leonov // Annual Wheat Newsletter. – 2006. – Vol. 52. – P. 127-130.

51. Рябчун В. К. Банк генетичних ресурсів рослин – національне наукове надбання України / В .К. Рябчун // Наукові основи стабілізації виробництва продукції рослинництва. – Харків, 2001 – С. 208-217.

52. Коллекция пшеницы мягкой озимой национального генбанка Украины; подгот. : В. К. Рябчун, Я. В. Кочуров, О. Ю. Леонов, Т. О. Цыганок ; под. ред. В. К. Рябчуна / НААН, Институт растениеводства им. В. Я. Юрьева. – Харьков, 2011. – 8 с.

53. Власенко В. А. Исходный материал для селекции сортов озимой пшеницы интенсивного типа в условиях Лесостепи Украины : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / В. А. Власенко. – Л., 1988 – 16 с.

54. Власенко В. А. Створення вихідного матеріалу для адаптивної селекції і виведення високопродуктивних сортів пшениці в умовах Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція рослин» / В. А. Власенко. – Одеса, 2008. – 36 с.

55. Селекційна еволюція миронівських пшениць / В. А. Власенко, В. С. Кочмарський, В. Т. Колючий [та ін.] ; під заг. ред. В. А. Власенка. – Миронівка, 2012. – 330 с.

56. Leonov Oleg Yu. Status of wheat genetic resources collections in Ukraine / Oleg Yu. Leonov // Report of a Working Group on Wheat. First meeting (8-10 Nov. 2001). Prague-Ruzyne, Czech Republic. International Plant Genetic Resources Institute. – Rome, Italy, 2003. – P. 105-107.

57. Леонов О. Ю. Моніторинг стійкості до піренофорозу серед сучасних сортів та ліній пшениці м'якої / О. Ю. Леонов // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області : науково-виробничий

збірник НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, ЦНЗ АПВ Харківської області. – Харків, 2011. – Вип. 10. – С. 133-143.

58. Леонов О. Ю. Теоретичні основи використання генетичних ресурсів пшениці м'якої в селекції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / О. Ю. Леонов. – Харків, 2012. – 47 с.

59. Кирьян М. В. Исходный материал для селекции озимой пшеницы в Лесостепи УССР / М. В. Кирьян // Научно-исследовательские работы молодых сотрудников ВИР. – Л. : ВИР, 1970. – № 17. – С. 8-14.

61. Кір'ян М. В. Генетичні ресурси Устимівської дослідної станції рослинництва – наукова спадщина академіка М. І. Вавилова в Україні / М. В. Кір'ян, В. В. Колотілов // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2003. – № 5. – С. 47-49.

61. Кір'ян М. В. Генетичні ресурси Устимівської дослідної станції рослинництва / М. В. Кір'ян, Ю. І. Бідаш // Генетичні ресурси рослин : науковий журнал / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, НЦГРРУ. – Х., 2005. – № 2. – С. 7-15.

62. Вавилов Н. И. Ботанико-географические основы селекции / Н. И. Вавилов. – М.-Л., 1935. – 60 с.

63. Жученко А. А. Экологическая генетика культурных растений (адаптация, рекомбиногенез, агробиоценоз) / А. А. Жученко. – Кишинев : Штиинца, 1980. – 588 с.

64. Waninge J. A modified method of counting chromosomes in root tip cells of wheat / J. Waninge // Euphytica. – 1965. – Vol. 14, N 3. – P. 249-250.

65. Стельмах А. Ф. К методике цитологического анализа анеуплоидов пшеницы / А. Ф. Стельмах, Г. П. Бондарь, А. И. Рыбалка // Научно-технический бюллетень ВСГИ. – Одесса, 1975. – Вып. 25. – С. 24-31.

66. Рыбалка А. И. Интрогрессия генов, контролирующих биосинтез клейковинных белков, от дикорастущих видов в пшеницу и их влияние на

качество зерна / А. И. Рыбалка, А. Н. Хохлов, С. В. Вовчун // Цитология и генетика. – 1993. – Т. 27, № 3. – С. 8-13.

67. Богуславский Р. Л. Род *Aegilops* L. как генетический ресурс селекции / Р. Л. Богуславский, О. В. Голик – Х., 2004. – 236 с.

68. Дедкова О.С. Филогения полиплоидных пшениц *T. spelta*, *T. aestivum* и *T. dicoccum* по данным цитогенетического анализа / О. С. Дедкова, Е. Д. Бадаева, В. А. Пухальский // Съезд генетиков и селекционеров, посвященный 200-летию со дня рождения Чарльза Дарвина ; V съезд Вавиловского общества генетиков и селекционеров. Часть I. (Москва, 21-28 июня 2009 г.). – М., 2009. – 217 с.

69. Ikeda T. M. Variations in chloroplast proteins and nucleotide sequences of three chloroplast genes in *Triticum* and *Aegilops* / T. M. Ikeda, T. Terachi, K. Tsunewaki // Japanese Journal of Genetics. – 1992. – Vol. 67, N 2. – P. 111-122.

70. Phylogenetic analysis of the acetyl-CoA carboxylase and 3-phosphoglycerate kinase loci in wheat and other grasses / S. Huang, A. Sirikhachornkit, J. Faris [et al.] // Plant Molecular Biology. – 2002. – Vol. 48, N. 5-6. – P. 805-820.

71. Jewell D. C. Chromosome banding in *Triticum aestivum* cv. Chinese Spring and *Aegilops variabilis*. / D. C. Jewell // Chromosoma. – 1979. – Vol. 71, N 1. – P. 129-134.

72. Hutchinson J. Chromosome pairing at meiosis in hybrids between *Aegilops* and *Secale* species: a study by in situ hybridisation using cloned DNA / J. Hutchinson, V. Chapman, T. Miller // Heredity. – 1980. – Vol. 45, N 2. – P. 245-254.

73. Zohary D. Domestication of plants in the Old World / D. Zohary, M. Hopf. – Oxford : University Press, 1988. – 248 p.

74. Tsunewaki K. Cytoplasmic variation in *Triticum* and *Aegilops* / K. Tsunewaki // Proceedings of the 7th International Wheat Genetic Symposium. – Kyoto, 1988. – P. 52-62.

75. Ogihara Y. Diversity and evolution of chloroplast DNA in *Triticum* and *Aegilops* as revealed by restriction fragment analysis / Y. Ogihara, K. Tsunewaki // Theoretical and Applied Genetics. – 1988. – Vol. 76, N 3. – P. 321-331.

76. Nesbitt M. Wheat evolution: integrating archaeological and biological evidence / M. Nesbitt // Wheat taxonomy: the legacy of John Percival. The Linnean: special issue. – 2001. – N 3. – P. 36-59.

77. Романов Б. В. Введение в феномономику количественных признаков рода *Triticum* / Б. В. Романов. – СПб., 2010. – 136 с.

78. Analysis of relationships between *Aegilops tauschii* and the D genome of wheat utilizing microsatellites / [T. Lelley, M. Stachel, H. Grausgruber, J. Vollmann] // Genome. – 2000. – Vol. 43, N 4. – P. 661-668.

79. Пухальский В. А. Введение в генетику : Учебное пособие / В. А. Пухальский. – М. : Изд-во МСХА, 2004. – 301 с.

80. Лукьяненко П. П. Зимостойкость и продуктивность / П. П. Лукьяненко // Зерновые и масличные культуры. – 1970. – № 6. – С. 24-26.

81. Создание вторичных генофондов источников генов устойчивости к болезням мягкой пшеницы и их использование в селекции / Е. Будашкина, Е. Гордеева, Н. Калинина [и др.] // Генетические ресурсы культурных растений в XXI веке : состояние, проблемы, перспективы: тезисы докладов II Вавиловской международной конференции (Санкт-Петербург, 26-30 ноября 2007 г.) / Всероссийский институт растениеводства. – СПб, 2007. – № 5. – С. 247-249.

82. Donald C. M. The breeding of crop ideotype / C. M. Donald // Euphytica. – 1968. – Vol. 17, N 6. – P. 385-400.

83. Жученко А. А. Адаптивная система селекции растений (эколого-генетические основы) : Монография в 2-х т. / А. А. Жученко. – М. : РУДН, 2001. – Т. 1. – 700 с.

84. Дорофеев В. Ф. Географическая локализация и генцентры гексаплоидных пшениц Закавказья / В. Ф. Дорофеев // Генетика. – 1966. – Т. 2. № 3. – С. 16-30.

85. Borlaug N. E. Contributions of conventional plant breeding to food production / N. E. Borlaug // Science. – 1983. – Vol. 219. – P. 689-693.

86. Созинов А. А. Генетическое улучшение пшеницы / А. А. Созинов, А. П. Орлюк, А. А. Корчинский. – К. : Урожай, 1993. – 153 с.

87. Hammer K. Vorarbeiten zur monographischen Darstellung von Wildpflanzensortimenten: *Aegilops* L. / K. Hammer // Kulturpflanze. – 1980. – Vol. 28. – P. 33-180.

88. Damania A. Evaluation of *Aegilops* spp. for drought and frost tolerance / A. Damania, H. Altunji, A. Dhalival // Genetic Resources Unit Annual Report. – Aleppo : ICARDA, 1992. – P. 45-46.

89. Палясний В. А. Селекція пшениці на імунітет до патогенів за основи стійкості, що походить від *Aegilops cylindrica* та *Triticum erebuni* / В. А. Палясний, О. В. Бабаянц // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2003. – Т. 2, Вип. 3 (23). – С. 198-203.

90. Генетическая детерминация устойчивости пшеницы к *Blumeria graminis* (DC) Speer f. sp. *tritici*, происходящая от *Aegilops*, *Triticum erebuni*, Амфидиплоида 4 / О. В. Бабаянц, Л. Т. Бабаянц, В. А. Трасковецкая [и др.] // Збірник наукових праць / УААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2010. – Вип. 16 (56) – С. 20-27.

91. Генетическая детерминация устойчивости пшеницы к *Puccinia recondita* Rob. ex Desm. f. sp. *tritici*, происходящая от *Aegilops cylindrica*, *Triticum erebuni*, Амфидиплоида 4 / О. В. Бабаянц, Л. Т. Бабаянц, А. Ф. Гораш [и др.] // Збірник наукових праць / УААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2010. – Вип. 16 (56) – С. 10-15.

92. Генетическая детерминация устойчивости пшеницы к *Puccinia graminis* f. sp. *tritici*, происходящая от *Aegilops cylindrica*, *Triticum erebuni* и Амфидиплоида 4 // О. В. Бабаянц., Л. Т. Бабаянц, А. Ф. Гораш [и др.] // Цитология и генетика. – К., 2012. – Т. 46, № 1. – С. 10-17.

93. Бабаянц О. В. Линии пшеницы от межвидовой гибридизации, устойчивые к возбудителю пыльной головки (USTILAGO TRITICI (PERS.)

JENS) и ее генетическая основа / О. В. Бабаянц, А. А. Зайцева // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин : традиції та перспективи : (до 100-річчя СГІ-НЦНС), тези міжнародної наукової конференції (17-19 жовтня 2012 р.) / НААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 125.

94. Створення ліній м'якої пшениці з генетичним матеріалом від *Aegilops mutica* / М. З. Антонюк, Т. С. Єфіменко, В. С. Мартиненко [та ін.] // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин: традиції та перспективи : (до 100-річчя СГІ-НЦНС), тези міжнародної наукової конференції (17-19 жовтня 2012 р.) / НААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 123-124.

95. Максимов И. В. Устойчивость *Aegilops umbellulata* к *Septoria nodorum* Berk. Связь с изоферментным составом пероксидаз / И. В. Максимов, Е.А. Черепанова, Н. Н. Чикида // Материалы научной генетической конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. Р. Жебрака. – М. : Изд-во МСХА, 2002. – С. 222-225.

96. Shearer B. L. Storage and behavior in soil of *Septoria* species isolated from cereals / B. L. Shearer, R. J. Zeyer, J. J. Ooka // Phytopathology. – 1974. – V. 64, N 2. – P. 163-167.

97. May C. Inheritance in hexaploid wheat of *Septoria tritici* blotch resistance and other characteristics derived from *Triticum tauschii* / C. May, E. Lagudan // Australian Journal of Agricultural Research. – 1992. – Vol. 43, N 3. – P. 433-442.

98. Бушулян М. А. Наследование устойчивости пшеницы к *Septoria tritici* Rob. ex Desm. и ее корреляционная связь с другими признаками и свойствами / М. А. Бушулян // Первая Всероссийская конференция по иммунитету растений к болезням и вредителям : научные матероиалы. – СПб. : ВИЗР, 2002. – С. 71-72.

99. Мірось С. Л. Генетичні основи стійкості ліній озимої м'якої пшениці до збудника фузаріозу колосу *Fusarium graminearum* / С. Л. Мірось,

О. В. Бабаянц // Вісник Одеського національного університету. – Одеса, 2001. – Т. 6, Вип. 1. – С. 67-71.

100. Бабаянц О. В. Фузариоз колоса – явная и скрытая опасность и генетический путь решения проблемы / О. В. Бабаянц, Л. Т. Бабаянц // Успехи медицинской микологии : Материалы 3-го Всероссийского конгресса по медицинской микологии. – М., 2005. – Т. 5. – С. 123-125.

101. ПЛР – аналіз внутрішньовидового поліморфізму *Fusarium oxysporum* v. *orthoceros* / [О. О. Дерев'янка, А. П. Луцик, О. В. Бабаянц, Н. Е. Кожухова] // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. – К., 2006. – Т. 4, № 1. – С. 12-20.

102. Аблова И. Б. Принципы и методы создания сортов пшеницы, устойчивых к болезням (на примере фузариоза колоса), и их роль в становлении агроэкосистем : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра с.-х. наук : спец. 06.01.05. «Селекция и семеноводство» / И. Б. Аблова. – Краснодар, 2008. – 49 с.

103. Transfer of a dominant gene for resistance to eyespot disease from a wild grass to hexaploid wheat / [G. Doussinault, A. Delibes, R. Sanchez-Monge, F. Garcia-Olmedo // Nature. – 1983. – Vol. 303, N 5919. – P. 698-700.

104. Новохатка В. Г. К изучению устойчивости сортообразцов озимой пшеницы к корневой гнили *Cercospora herpotrichoides* Fr. / В. Г. Новохатка, В. А. Власенко, Н. В. Дорошенко // Селекция и особенности агротехники пшеницы : сборник научных трудов / Мироновский НИИ селекции и семеноводства пшеницы. – 1983. – С. 110-114.

105. Doussinault G. Use of a hybrid between *Triticum aestivum* L. and *Aegilops ventricose* Tausch. in wheat breeding / G. Doussinault, F. Dosba, J. Jahier // Proceedings 7th International Wheat Genetic Symposium. – 1983. – Vol. 1. – P. 253-256.

106. Identification of powdery mildew resistance genes in common wheat (*Triticum aestivum* L.). II. French cultivars / F. Zeller, J. Lutz, E. Reimlein [et al.] // Agronomie. – 1993. – Vol. 13. – P. 201-207.

107. Мустафаев И. Д. Биологические особенности пшенично-эгилопсных и пшенично-ржаных гибридов / И. Д. Мустафаев, Г. Р. Пиралов // Сельскохозяйственная биология. – 1977. – № 2. – С. 194-196.
108. Мустафаев И. Д. Эволюционно-генетические аспекты взаимоотношений пшеницы с *Aegilops biuncialis* Vis. / И. Д. Мустафаев, Г. Р. Пиралов // Генетика. – 1980. – № 8. – С. 1440-1445.
109. Мустафаев И. Д. Некоторые аспекты взаимоотношений тетраплоидных видов пшеницы с *Aegilops ventricosa* / И. Д. Мустафаев, Г. Р. Пиралов // Сельскохозяйственная биология. – 1981. – № 2. – С. 223-227.
110. Holubec V. The *Aegilops* collection in the Praha-Ruzyne (Czechoslovakia) Gene Bank: collecting, evaluation and documentation / V. Holubec, R. Hanusova, E. Kostikanova // Hereditas. – 1992. – Vol. 116. – P. 271-275.
111. Лапочкина И. Ф. Реконструкция генома пшеницы с использованием вида *Ae. speltoides* Tausch. / И. Ф. Лапочкина, Е. В. Власова, Г. Л. Ячевская // Тезисы 11-й конференции Европейского общества по анеуплоидии пшеницы, посвященной памяти О. И. Майстренко (24-28 июля 2000 г., Новосибирск, Россия). – Новосибирск, 2000. – С. 43.
112. Давоян Р. О. Генофонд дикорастущих сородичей как источник генетического разнообразия мягкой пшеницы / Р. О. Давоян, И. В. Бебякина, О. Р. Давоян // Генетические ресурсы культурных растений в XXI веке : состояние, проблемы, перспективы : тезисы докладов II Вавиловской международной конференции (Санкт-Петербург, 26-30 ноября 2007 г.) / Всероссийский институт растениеводства. – СПб., 2007. – № 5. – С. 63-64.
113. Allelic variations in high and low molecular weight glutenins at the Glu-D locus of *Aegilops tauschii* as a potential source for improving bread wheat quality / [A. Rehman, N. Ewans, M. C. Gianibelli, R. J. Rose] // Australian Journal of Agricultural Research. – 2008. – Vol. 59, N 5. – P. 399-405.

114. Rabinovich S. V. Importance of wheat-rye translocations for breeding modern cultivars of *Triticum aestivum* L. / S. V. Rabinovich // Euphytica – 1998. – 100. – P. 323-340.

115. Колюча Г. С. Використання генофонду споріднених видів для селекційного вдосконалення пшениці за якістю зерна / Г. С. Колюча, В. Т. Колючий / Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2012. – Вип. 11-12. – С. 98-109.

116. Тимофеев В. Б. Отдаленная гибридизация в селекции озимой мягкой пшеницы / В. Б. Тимофеев, Л. Ф. Дудка, В. Я. Ковтуненко // Пшеница и тритикале : материалы научно-практической конференции «Зеленая революция П.П. Лукьяненко». – Краснодар : Сов. Кубань, 2001. – С. 143-152.

117. Практикум по цитологии и генетике / В. А. Пухальский, А. А. Соловьев, Е. Д. Бадаев [и др.]. – М. : Колос, 2007. – 198 с.

118. Пухальский В. А. К развитию идей Н. И. Вавилова по проблемам естественного и приобретенного иммунитета растений / В. А. Пухальский // Современные проблемы иммунитета растений к вредным организмам : вторая всерос. конф. (Санкт-Петербург 29 сентября – 2 октября 2008 г.). – СПб., 2008. – С. 29-32.

119. Vlasenko V. A. The adaptive potential in Ukraine of commercial winter wheat varieties with wheat-rye 1BL/1RS and 1AL/1RS translocations / V. A. Vlasenko // Abstracts of the 8-th International Wheat conference. June 1-4, 2010. St. Petersburg, Russia. – 2010. – P. 7-8.

120. Detection of perspective winter wheat genotypes by electrophoretic spectra of storage proteins / N. O. Kozub, I. A. Sozinov, V. V. Kyrylenko [et al.] // Миронівський вісник : зб. наук. праць. – Миронівка, 2015. – Вип. 1. – С. 105-118.

121. Comparative flour quality and protein characteristics of 1BL/1RS and 1AL/1RS wheat-rye translocation lines / R. Graybosch, C. Peterson, L. Hansen [et al.] // Journal of Cereal Science. – 1993. – Vol. 17. – P. 95-106.

122. Топал М. М. Ідентифікація і характеристика за агрономічними ознаками сортів і ліній м'якої озимої пшениці з пшенично-житніми транслокаціями / М. М. Топал // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин : традиції та перспективи (до 100-річчя СГІ-НЦНС) : тези міжнародної наукової конференції, Одеса, 17-19 жовтня 2012 р. / СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 199-200.

123. Сорта мягкой пшеницы украинской и российской селекции с геном устойчивости к стеблевой ржавчине $SrRS^{Amiqo}$ / Н. А. Козуб, И. О. Созинов, Т. А. Собко [и др.] // Управление продукционным процессом в агротехнологиях 21 века : реальность и перспективы. – Белгород : Отчий край, 2010. – С. 222-225.

124. Идентификация замещения (1B)1R и транслокации 1BL.1RS у интрогрессивных линий озимой пшеницы цитологическим и молекулярно-генетическим методами / И. И. Мощный, С. В. Чеботарь, Л. В. Сударчук [и др.] // Вавиловский журнал генетики и селекции. – 2012. – Тм 16, № 1. – С. 212-222.

125. Agronomis effect of wheat-rye translocation carrying rye chromatin (1R) from different sources / W. Kim, P. S. Johnson, P. S. Baenziger [et al.] // Crop Science. – 2004. – Vol. 44. – P. 1254-1258.

126. Власенко В. А. Зав'язування насіння пшениці озимої в F_1 при схрещуванні сортів з пшенично-житніми транслокаціями / В. А. Власенко, О. М. Осьмачко, О. М. Бакуменко // Вісник Сумського національного аграрного університету : серія Агрономія і біологія. – Суми, 2014. – Вип. 3 (27). – С. 197-201.

127. Колюча Г. С. Використання генофонду споріднених видів і родів злаків для селекційного вдосконалення пшениці / Г. С. Колюча, В. Т. Колючий // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 18-30.

128. Pilch J. Effect of homoeologous pairing ph 1-locus of *Triticum aestivum* L. on its F_1 – bridge hybrids with the species (2x, 4x, 6x) *Triticum* L., (2x,

4x) *Aegilops* L., and (2x, 4x) *Lolium* L., genera / Jozef Pilch // Plant Breeding and Seed Science. – 2006. – Vol. 54. – P. 53-63.

129. Цильке Р. А. Некоторые аспекты генной инженерии у растений / Р. А. Цильке // Повышение эффективности селекции и семеноводства сельскохозяйственных растений: сборник научных трудов. – Новосибирск, 2002. – С. 17-23.

130. Biotechnological and cytogenetic aspects of producing new wheat genotypes using hybrids / [L. A. Pershina, O. M. Numerova, L. I. Belova, E. P. Devyatkina] // Euphytica. – 1998. – Vol. 100, N 1-3. – P. 239-244.

131. Гирко В. С. Сохранение и клональное размножение отдалённых гибридов / В. С. Гирко // Известия ТСХА. – 1996. – № 5. – С. 46-48.

132. Пикало С. В. Вивчення стійкості до засолення генотипів тритикале озимого з використанням культури ізольованих мікроспор / С. В. Пикало, С. І. Волощук // Физиология растений и генетика. – К., 2014. – Т. 46, № 3. – С. 267-273.

133. Пикало С. В. Регенерація рослин тритикале озимого в культурі різних типів експлантів / С. В. Пикало, С. І. Волощук, Г. Д. Волощук // Вісник Харківського національного аграрного університету : серія Біологія. – Х., 2015. – Вип. 1 (34). – С. 71-79.

134. Рапопорт И. А. Перспективы применения химического мутагенеза в селекции // Химический мутагенез и селекция / И. А. Рапопорт. – М. : Наука, 1971. – С. 3-13.

135. Бессонова Е. И. Химический мутагенез в создании сортов с новыми свойствами / Е. И. Бессонова. – М. : Наука, 1986. – С. 123-125.

136. Жуковский П. М. Культурные растения и их сородичи: систематика, география, цитогенетика, экология, происхождение, использование / П. М. Жуковский – Л. : Колос, 1964. – 791 с.

137. Рапопорт Й. А. Индукция иммунитета как очередная задача химического мутагенеза и примерный расчет материала для оптимальной

обработки // Химические супермутагены в селекции / Й. А. Рапопорт. – М. : Наука, 1975. – С. 5-32.

138. Шмальц Х. Селекция растений / Х. Шмальц. – М. : Колос, 1973. – 295 с.

139. Моргун В. В. Особенности разнообразия культурной флоры в некоторых центрах происхождения растений / В. В. Моргун, С. Н. Бахарева, В. Ф. Логвиненко // Физиология и биохимия культурных растений. – 1992. – Т. 24, № 3. – С. 229-241.

140. Дидусь В. И. Селекция пшеницы на Украине / В. И. Дидусь // Селекция и семеноводство. – К. : Урожай, 1967. – Вып. 8. – С. 3-19.

141. Сапегин А. А. Рентгеномутации как источники новых сортов сельскохозяйственных растений / А. А. Сапегин // Природа. – 1934. – № 9. – С. 28-32.

142. Делоне Л. Н. Опыты по рентгенизации пшеницы / Л. Н. Делоне // Науч. тр. Ин-та селекции Союзсахара. – К., 1930. – Т. VI, Вып. 2. – С. 32.

143. Делоне Л. Н. Мутации мягкой пшеницы и их селекционное использование / Л. Н. Делоне // Записки Харьковского СХИ. – 1938. – Вып. 1. – С. 43-57.

144. Делоне Л. Н. Значение мутационной изменчивости в практической селекции / Л. Н. Делоне // Бюллетень ВАСХНИЛ. – 1936. – Вып. 12. – С. 4-5.

145. Вавилов Н. И. Закон гомологических рядов в наследственной изменчивости // Избранные произведения / Н. И. Вавилов. – Л. : Наука, 1967. – Т.1. – С. 7-61.

146. Моргун В. В. Развитие и основные направления исследований по генетическому улучшению пшеницы // Мутационная селекция пшеницы / В. В. Моргун, В. Ф. Логвиненко. – К. : Наукова думка, 1995. – С. 10-102.

147. Шкварников П. К. Современное состояние и задачи исследований по экспериментальному мутагенезу / П. К. Шкварников // Цитология и генетика. – К.: Наукова думка, 1966. – Вып. 2. – С. 19-35.

148. Лифенко С. П. Селекція і генетика пшениці в Україні / С. П. Лифенко, М. А. Литвиненко // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть: У 4 томах ; за ред. В. В. Моргун. – К. : Логос, 2001. – Т. 2. – С. 319-337.
149. Рапопорт И. А. Гены. Эволюция. Селекция : Избранные труды / И. А. Рапопорт. – М. : Наука, 1996. – 249 с.
150. Филиппченко Ю. А. Генетика мягких пшениц. М. Наука, 1979. – 311 с.
151. Васильківський С.П. Хімічний мутагенез у створенні короткостеблових форм озимої пшениці / С.П. Васильківський // Вісник Білоцерківського держ. аграрного ун-ту : зб. наук праць. – Біла Церква, 1998. – Вип. 4. – Ч. 2. – С. 10-13.
152. Лукьяненко П. П. Использование индуцированных карликовых мутантов в селекции озимой мягкой пшеницы // Селекция короткостебельных пшениц / П. П. Лукьяненко, А. Ф. Точин. – М., 1975. – С. 95-120.
153. Моргун В. В. Мутаційна селекція озимої пшениці / В. В. Моргун, В. Ф. Логвиненко // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть ; за ред. В. В. Моргун. У 4-х томах – К. : Логос, 2001. – Т. 2. – С. 175-186.
154. Єльніков М. І. Методи і результати селекції озимої пшениці за 1910-1999 рр. / М. І. Єльніков, М. М. Гридін, А. Ф. Звягін // Наукові основи стабілізації виробництва продукції рослинництва : матеріали міжнародної конференції до 90-річчя від дня заснування Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва / УААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2001. – С. 11-19.
155. Бурденюк Л. А. Основні етапи і результати селекції озимої пшениці на Білоцерківській дослідно-селекційній станції / Л. А. Бурденюк // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 томах ; за ред. В. В. Моргун. – К. : Логос, 2001. – Т. 2. – С. 481-487.

156. Єльніков М. І. Теоретичне обґрунтування, удосконалення та результати практичного використання методів селекції озимої пшениці на адаптивність / М. І. Єльніков, М. М. Гридін, А. Ф. Звягін // Селекція польових культур : збірник наукових праць до 100-річчя створення Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва / УААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2008. – С. 5-41.

157. Литвиненко М. А. Основні віхи розвитку програм селекції пшениці м'якої озимої у 100-річній історії селекційно-генетичного інституту / М. А. Литвиненко // Вісник аграрної науки. – К.: Аграрна наука, 2012. – Спецвип. – С. 5-11.

158. Лифенко С. П. Історія і результати селекції високоінтенсивних сортів пшениці м'якої озимої / С. П. Лифенко // Вісник аграрної науки. – К.: Аграрна наука, 2012. – Спецвип. – С. 12-15.

159. Шкварніков П. К. Експериментальний мутагенез і селекція рослин // Експериментальні мутації та селекція рослин / П. К. Шкварніков. – К. : Наукова думка, 1971. – С. 5-30.

160. Власенко В. А. Результати селекційної роботи методом експериментального мутагенезу / В. А. Власенко, С. О. Хоменко, С. М. Маринка // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (1912-2012). Присв. до 100-річчя заснування ; за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 185-186.

161. Васильківський С. П. Гомеостатичність мутантів озимої пшениці за врожайністю зерна / С. П. Васильківський // Збірник наукових праць / Інститут землеробства УААН. – К. : Нора-Прінт, 1999. – Вип. 1-2. – С. 140-143.

162. New method for induction of mutation in wheat and barley using heavy-ion beams / I. Honda, M. Wada, T. Abe [et al.] // RIKEN Accelerator Progress Report. – 2000. – Vol. 34. – P. 171.

163. База даних FAO/IAEA по сортам культурных растений полученных

с помощью мутагенеза. ФАО 2006. WEB [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://wwwmvd.iaea.org/MVD/default.htm> 3.

164. Ahloowalia B. S. Global impact of mutation-derived varieties / B. S. Ahloowalia, M. Maluszynski // *Euphytica*. – 2004. – Vol. 135, N 2 – P. 187-204.

165. Maluszynski K. Officially released mutant varieties – The FAO/IAEA database / K. Maluszynski, K. Nichterlein, L. Van Zanten // *Mutation breeding review*. – 2000. – N 12. – P. 1-84.

166. Maluszynski M. Major mutation-assisted plant breeding supported by FAO/IAEA. / M. Maluszynski // *Euphytica*. – 2001. – Vol. 119 – P. 81-92.

167. Цыганков В. И. Индуцированный мутагенез в селекции яровой мягкой пшеницы на продуктивность и адаптивность к условиям Западного Казахстана / В. И. Цыганков // *Достижения науки и техники АПК*. – 2001. – № 6. – С. 19-22.

168. Isolation of a Natural Mutant in Castor with High Oleic/Low Ricinoleic Acid Content in the Oil / P. Rojas-Barros, A. de Haro, J. Munoz [et al.] // *Crop Science*. – 2004. – Vol. 44, N 2 – P. 76-80.

169. Gustafsson A. Induced mutations in cross-breeding / A. Gustafsson, U. Lundqvist // Vienna : IAEA, 1976. – P. 45.

170. Кабаева З. Мутанты озимой пшеницы, индуцированные различными мутагенами, и использование их в селекции : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / З. Кабаева. – Алма-Ата. – 1988. – 20 с.

171. Костин В. И. Урожайность и качество зерна мутантных линий озимой мягкой пшеницы в сравнении с районированными сортами на выщелоченных черноземах : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / В. И. Костин. – Ставрополь, 1989. – 18 с.

172. Калиев А. Х. Фотомутагезис и фотостимуляция в селекции пшеницы : автореф. дисс. на соискание научн. степени д-ра с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / А. Х. Калиев. – Харьков, 1991. – 47 с.

173. Эйгес Н. С. Особенности гетерозиса у мутантов озимой пшеницы, полученных методом химического мутагенеза / Н. С. Эйгес, Г. А. Волченко // Нетрадиционное растениеводство, экология и здоровье : материалы международной научно-практической конференции, Алушта, 8-14 сентября, 1997 г. – Симферополь, 1997. – С. 229-232.

174. Yeli (Kraja) F. Mutations induction on the characters of wheat by physical and chemical mutagenesis / F. Yeli (Kraja), I. Stamo, D. Zeneli // Proceedings of the Fourth General Conference of the Balkan Physical Union (BPU-4), Veliko Turnovo, 22-25 Aug., 2000 / Bulgarian Journal of Physics. – 2000. – Vol. 27, N 3. – P. 246-249.

175. Yamaguchi H. Release of a new lodging-resistant mutant cultivar produced by gamma-rays in glutinous rice / H. Yamaguchi, I. Igarashi, T. Sato // Radioisotopes. – 2001. – Vol. 50, N 10. – P. 442-446.

176. Эйгес Н. С. Адаптивные свойства сортов и мутантов озимой пшеницы *Triticum aestivum* L. / Н. С. Эйгес, Л. И. Вайсфельд, Г. А. Волченко // Материалы научной генетической конференции, Москва, 26-27 февр., 2002 г. – М., 2002. – С. 369-370.

177. Budak N. Heritability, correlation and genetic gains in the populations of Ege 88 and Kunduru durum wheats irradiated with gamma rays / N. Budak, M. B. Yildirim // Cereal Research Communications. – 2002. – Vol. 30, N 1-2. – P. 47-53.

178. Матяшук Р. К. Особливості індукованого мутаційного процесу озимої пшениці при впливі хімічних мутагенів на пилок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.15 «Генетика» / Р. К. Матяшук. – К., 1994. – 20 с.

179. Моссэ И. Б. Радиация и наследственность: генетические аспекты противорадиационной защиты / И. Б. Моссэ. – Мн. : Университетское, 1990. – 208 с.

180. База данных FAO/IAEA по сортам культурных растений, полученных с помощью мутагенеза // Plant Breed. and Genetics Newsletter (Intern. atomic energy agency). – 2009. – N 32. – P. 15-32.

181. Вплив мутагенних факторів на взаємодію генотипу з навколишнім середовищем / В.А. Власенко, С.О. Хоменко, С.М. Маринка // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912-2012) : за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 182-185.

182. Hajos-Novak M. Mutants obtained by chronical gamma irradiation from a Karpatalja local soybean variety. II. M₄ and M₅ generation / M. Hajos-Novak, F. Korosi // Cereal Research Communications.. – 2001. – Vol. 29, N 1-2. – P. 215-220.

183. Палади Н. И. Формообразовательный процесс у сортов и гибридов мягкой пшеницы при экспериментальном мутагенезе : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. биол. наук : спец. 03.00.15 «Генетика» / Н. И. Палади. – Кишинев, 1974. – 29 с.

184. Литвиненко Н. А. Изменчивость сортов и гибридов озимой мягкой пшеницы при воздействии химическими мутагенами и ее селекционное значение : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / Н. А. Литвиненко. – Одесса, 1975. – 25 с.

185. Палади Н. И. Создание исходного материала для селекции озимой пшеницы методом экспериментального мутагенеза // Генетика, селекция и семеноводство с.-х. растений / Н. И. Палади, В. Д. Симинел. – Кишинев, 1977. – С. 11-18.

186. Володин В. Г. Влияние генотипа мутанта на формообразовательный процесс у гибридов яровой пшеницы / В. Г. Володин,

А. В. Елеф // Чувствительность организмов к мутагенным факторам и возникновение мутаций : тезисы докладов. – Вильнюс, 1980. – С. 18.

187. Павлюк Н. Т. Использование гибридизации в сочетании с химическим мутагенезом в селекции озимой пшеницы // Мутагенез и гибридизация в селекции растений / Н. Т. Павлюк, Л. Г. Герасимова. – Воронеж, 1984. – С. 61-69.

188. Васильківський С. П. Кореляційний зв'язок елементів продуктивності та структури головного колоса у мутантних ліній пшениці озимої / С. П. Васильківський, Т. М. Хоменко // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету : збірник наукових праць. – Біла Церква, 2009. – Вип. 59. – С. 22-26.

189. Asencion A. B. Utilization of induced mutation techniques in rice improvement in the Philippines / A. B. Asencion, I. S. Santos, A. C. Barrida // JAERI-Conference. – 2001. – N 003. – P. 61-77.

190. Luxiang L. Effective use of physical/chemical mutagens in crop hybrid breeding in China / L. Luxiang, J. Wang // JAERI – Conference. – 2001. – N 003. – P. 39-44.

191. Selection for early heading and salt-tolerance in bread wheat / A. R. Mahar, P.A. Hollington, D.S. Virk [et al.] // Cereal Research Communications. – 2003. – Vol. 31, N 1-2. – P. 81-88.

192. Mutagenic effects of N ion beams on different sites of *Triticum aestivum* L. seed / W. Zeng-quan, J. Hong-mei, Z. Jin-lian [et al.] // Acta Laser Biology Sinica. – 2003. – Vol. 12, N 1. – P. 33-42.

193. Bhagwat S. G. A radiation-induced mutant in wheat / S. G. Bhagwat // Annual Wheat Newsletter. – 2005. – Vol. 51. – P. 49.

Fu H. W. A revisit of mutation induction by gamma rays in rice (*Oryza sativa* L.): implications of microsatellite markers for quality control / H. W. Fu, Y. F. Li, Q. Y. Shu // Molecular Breeding. – 2008. – Vol. 22, Issue 2. – P. 281-288.

195. Эйгес Н. С. Активация селекционного процесса мягкой озимой пшеницы методом химического мутагенеза / Н. С. Эйгес, Л. И. Вайсфельд, С. Г. Волченко // Еволюція рослинного світу в природному і культивному середовищі : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції, присвяченої 200-річчю з дня народження Ч. Дарвіна, 125-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена (20-23 жовтня 2009 р.) – Умань, 2009. – С. 125-127.

196. Мельцер Р. Ф. Действие гамма-облучения в начале образования побега и во время колошения на прорастание, рост, продуктивность и мутационный процесс яровой пшеницы // Экспериментальный мутагенез в селекции / Р. Ф. Мельцер. – М. : Колос, 1972. – С. 236-248.

197. Cannistraro V. J. Acceleration of 5-methylcytosine deamination in cyclobutane dimers by G and its implications for UV-induced C-to-T mutation hotspots / V. J. Cannistraro, J. S. Taylor // Journal of Molecular Biology. – 2009. Vol. 392, N 5. – P. 1145-1157. .

198. База данных FAO/IAEA по сортам культурных растений, полученных с помощью мутагенеза // Plant Breeding and Genetics Newsletter (International Atomic Energy Agency). – 2009. – N 32. – P. 15-32.

199. Induction and characterization of Ph1 wheat mutants / M. A. Roberts, S. M. Reader, C. Dalgliesh [et al.] // Genetics. – 1999. – Vol. 153, N 4. – P. 1909-1918.

200. Частота и спектр индуцированных гамма-лучами мутаций у различных генотипов льна масличного / [В. А. Лях, Л. Ю. Мищенко, А. И. Сорока, И. А. Полякова] // Физиология и биохимия культурных растений. – 2001. – Т. 33, № 5. – С. 414-420.

201. Литвиненко Н. А. Селекция сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа на повышение адаптивного потенциала / Н. А. Литвиненко // Пути и методы повышения стабильности урожая озимой пшеницы в Степи УРСР : сборник научных трудов ВСГИ. – Одесса, 1989. – С. 17-26.

202. Лыфенко С. Ф. Результаты и перспективы селекции озимой мягкой пшеницы на устойчивость к заболеваниям / С. Ф. Лыфенко, Н. А. Литвиненко, Л. Т. Бабаянц // Сборник научных трудов ВСГИ. – Одесса, 1990. – С. 16-27.

203. Дубровна О. В. Клітинна селекція пшениці на стійкість до стресових чинників довкілля / О. В. Дубровна, Б. В. Моргун // Физиология и биохимия культурных растений. – 2009. – Т. 41, № 6. – С. 463-475

204. Жуковский П. М. Значение мировых коллекций Всесоюзного института растениеводства в общих и чистых проблемах селекции / П. М. Жуковский // Ботанический журнал. – 1956. – Т. 41, № 2. – С. 161-171.

205. Скурыгина Н. А. Интрогрессия генов устойчивости к грибным болезням и генетическая структура *Triticum timopheevi* Zhuk / Н. А. Скурыгина // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – М., 1989. – Т. 128, № 1. – С. 21-33.

206. Юрьев В. Я. Методика селекции пшеницы на Харьковской станции / В. Я. Юрьев // Общая селекция и семеноводство полевых культур. – М., 1940. – 490 с.

207. Юрьев В. Я. Методы оценки селекционного материала / В. Я. Юрьев. – М. : Сельхозгиз, 1939. – 90 с.

208. Лукьяненко П. П. Методы и результаты селекции озимой пшеницы / П. П. Лукьяненко // Труды Краснодарского НИИИСХ. – Краснодар, 1966. – Вып. 2. – С. 16-49.

209. Лукьяненко П. П. Избранные труды / П. П. Лукьяненко. – М. : ВО «Агропромиздат», 1990. – 427 с.

210. Ремесло В. Н. Некоторые итоги селекции озимой пшеницы / В.Н. Ремесло // Сельскохозяйственная биология. – 1970. – Т. 5, № 2. – С. 197-206.

211. Мироновские пшеницы / Под ред. В. Н. Ремесло. – М. : Колос, 1972. – 288 с.

212. Ремесло В. Н. Столица озимих пшениц / В. Н. Ремесло // Наука и жизнь. – 1977. – № 11. – С. 122-128.

213. Ремесло В. Задачи, методы и результаты селекции сортов озимой пшеницы // Вопросы селекции и генетики зерновых культур / В. Ремесло, Л. Волошина, Л. Животков. – М. : Колос 1984. – С. 109-119.

214. Кириченко Ф. Г. Методы выведения сортов озимой мягкой и твердой пшеницы для Степи Украины // Достижения отечественной селекции / Ф. Г. Кириченко. – М. : Колос, 1967. – С. 101-113

215. Кириченко Ф. Г. Основные достижения отдела селекции пшеницы ВСГИ за 50 лет // Вопросы селекции и генетики зерновых культур : сборник научных трудов ВАСХНИЛ / Ф. Г. Кириченко. – М. : Колос, 1983. – С. 346-358.

216. Горлач А. А. Селекція озимої пшениці // Озима пшениця : за ред. С. М. Бугая / А. А. Горлач. – К. : Урожай, 1969. – С. 122-145.

217. Горлач А. А. Генетические аспекты селекции озимой пшеницы на зимостойкость // Методы и приемы повышения зимостойкости озимых зерновых культур / А. А. Горлач. – М : Колос, 1975. – С. 98-102.

218. Лыфенко С. Ф. Проблемы селекции озимой пшеницы полукарликового типа на продуктивность / С. Ф. Лыфенко // Биологические основы в селекции растений на продуктивность. – Талин, 1981. – С. 77-85.

219. Лыфенко С. Ф. Селекция сортов озимой пшеницы интенсивного типа в условиях юга Украины : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / С. Ф. Лыфенко. – Одесса, 1988. – 48 с.

220. Лифенко С. П. Якості зерна та урожайні властивості насіння озимої м'якої пшениці залежно від агрофону / С. П. Лифенко, Г. Г. Геврек // Збірник наукових праць СГІ-НЦНС. – Одеса, 2009. – Вип. 14 (54) – С. 69-77.

221. Нові сорти озимої пшениці м'якої інтенсивного типу степової екології: біологічні та господарсько корисні ознаки / С. П. Лифенко,

М. І. Єриняк, Т. П. Нарган [та ін.] // // Збірник наукових праць / СГІ-НЦНС. – Одеса, 2010. – Вип. 16 (56). – С. 23-36.

222. Литвиненко М. А. Результати і напрямки селекції озимої пшениці в Україні / М. А. Литвиненко // Наукові основи стабілізації виробництва продукції рослинництва : тези доповідей міжнародної конференції, присвяченої 90-річчю від заснування Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва – Х., 1999. – С. 56-57.

223. Litvinenko N. A. Grain quality indices in the program of winter bread wheat breeding for the Steppe region of Ukraine / N. A. Litvinenko // Wheat in a Global Environment. Proceedings of the 6-th International Wheat Conference. – Budapest, Hungary, 2000. – P. 273-278.

224. Литвиненко М. А. Теоретичні основи та методи селекції озимої м'якої пшениці на підвищення адаптивного потенціалу для умов Степу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / М. А. Литвиненко. – К., 2001. – 52 с.

225. Литвиненко М. А. Результати селекції сортів озимої м'якої і твердої пшениці на підвищення продуктивності та адаптивного потенціалу в Селекційно-генетичному інституті / М. А. Литвиненко // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2006. – Вип. 93. – С. 9-20.

226. Литвиненко М. А. Розвиток програм селекції озимої м'якої пшениці у відділі селекції і насінництва пшениці СГІ-НЦНС / М. А. Литвиненко // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин : традиції та перспективи (до 100-річчя СГІ-НЦНС): тези міжнародної наукової конференції (Одеса, 17-19 жовтня 2012 р.). / СГІ-НЦНС – Одеса, 2012. – С. 55.

227. Litvinenko M. A. Effect of wheat-rye translocation 1AL/1RS at expression frost resistance, winter hardiness and yield of lines F₅ of bread winter

wheat / M. A. Litvinenko, M. M. Topal. – Collected scientific articles of PBGI – 2013. – Issue 21. – P. 44-52.

228. Бурденюк Л. А. Методы и результаты селекции интенсивных сортов озимой пшеницы на Белоцерковской селекционной станции / Л. А. Бурденюк // Селекция и семеноводство. – 1988. – № 2. – С. 14-17.

229. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Методи селекції сортів озимої м'якої пшениці з підвищеною адаптивністю до умов Лісостепу і Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / Л. А. Бурденюк-Тарасевич. – К., 2001. – 44 с.

230. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Главные направления селекции озимой мягкой пшеницы с повышенным адаптивным потенциалом в условиях Лесостепи и Полесья Украины / Л. А. Бурденюк-Тарасевич // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. – Біла Церква, 2008. – Вип. 52. – С. 12-18.

231. Burdenyuk-Tarasevych L. A. Results of Utilization of Chernobyl Radio Mutant in Breeding Programms of *Triticum aestivum* L. // Induced Plant mutations in the genomics Era joint FAO / IAEA Programme nuclear Techniques in Food and Agriculture. Food and Agriculture Organization of United Nations. – Rome, 2009. – P. 80-82.

232. Васильківський С. П. Хімічний мутагенез в селекції енергоекономічних сортів озимої пшениці / С. П. Васильківський // Збірник наукових праць Уманської с.-г. академії. – К. : УСГА, 1997. – С. 182-185.

233. Васильківський С. П. Особливості використання хімічного мутагенезу при створенні вихідного матеріалу для селекції пшениці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / С. П. Васильківський. – Одеса, 1999. – 36 с.

234. Васильківський С. П. Розширення генетичного різноманіття вихідного матеріалу в селекції зернових культур / С. П. Васильківський, В. А. Власенко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту

пшениці ім. В.М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2002. – Вип. 2. – С. 12-17.

235. Васильківський С. П. Адаптивні властивості та врожайність сортів пшениці м'якої озимої / С. П. Васильківський, О. В. Семеніхін // Агробіологія : збірник наукових праць / БНАУ. – Біла Церква, 2010. – Вип. 4 (80) – С. 97-103.

236. Зимо- и морозостойкость современных сортов озимой пшеницы / В. В. Моргун, В. Ф. Логвиненко, Л. И. Улич [и др.] // Физиология и биохимия культурных растений. – К., 2000. – Т. 32, № 4. – С. 255-260.

237. Моргун В. В. Эффективность фотосинтеза и перспективы повышения продуктивности озимой пшеницы / В. В. Моргун, Г. А. Прядкина // Физиология растений и генетика. – К., 2014. –Т. 46, №4. – С. 279-301.

238. Моргун В. В. Клуб 100 центнерів. Сорти та оптимальні системи вирощування озимої пшениці / В. В. Моргун, Є. В. Санін, В. В. Швартау // Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, компанія «Сингента», Швейцарія. – К. : Логос, 2012. – 131 с.

239. Базалій В. В. Теоретичне обґрунтування і практичне використання принципів адаптивної селекції озимої пшениці для умов південного Степу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / В. В. Базалій. – К., 2003. – 36 с.

240. Базалій В. В. Принципи адаптивної селекції озимої пшениці в зоні Південного степу / В. В. Базалій. – Херсон, 2004. – 244 с.

241. Базалій В. В. Морфологічні особливості формування продуктивності пшениці озимої в залежності від умов вирощування / В. В. Базалій // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць. – Херсон : ТОВ «Айлант», 1999. – Вип. 11. – С. 30-34.

242. Орлюк А. П. Генетические аспекты селекции озимой пшеницы в условиях орошения / А. П. Орлюк // Научные труды ВАСХНИЛ. – М. : Колос, 1975. – С. 84-88.

243. Орлюк А. П. Адаптивний і продуктивний потенціал пшениці / А. П. Орлюк, К. В. Гончарова. – Херсон : Айлант, 2002. – 276 с.

244. Орлюк А. П. Особливості росту і розвитку озимої м'якої пшениці в осінній період для визначення зимо- морозостійкості в конкретних умовах степу України / А. П. Орлюк, Н. А. Глухова // Таврійський науковий вісник. – Херсон : ТОВ «Айлант», 2005. – Вип. 37. – С. 6-13.

245. Лавриненко Ю. Еколого-генетична мінливість типу та темпів розвитку пшениць Афганістану / Ю. Лавриненко, І. Михаленко // Онтогенез рослин у природному та трансформованому середовищі : тези доповідей II міжнародної конференції (Львів, 18-21 серпня, 2004 р.). – Львів : СПОЛОМ, 2004. – С. 112.

246. Лавриненко Ю. О. Еколого-генетична мінливість кількісних ознак зернових культур її значення для селекції в умовах зрошення: автореф. дис. на здобуття д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція рослин» / Ю. О. Лавриненко. – Дніпропетровськ, 2006. – 36 с.

247. Лавриненко Ю. А. Селекционно-генетические ресурсы пшеницы Афганистана / Ю. А. Лавриненко // Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць, присвячених 100-річчю від дня народження С. М. Гершензова і П. К. Шкварнікова. – К. : Логос, 2006. – Т. 3. – С. 254–258.

248. Дидусь В. И. О методах выведения сортов озимой пшеницы / В. И. Дидусь // Селекция и семеноводство. – 1969. – № 4. – С. 24-30.

249. Дидусь В. И. Перспективы селекции озимой пшеницы для Лесостепи Украины / В. И. Дидусь, Н. И. Ельников, И. М. Норик // Селекция и семеноводство. – К., 1984. – Вып. 56. – С. 3-7.

250. Сорти озимої м'якої пшениці селекції Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва та особливості їх вирощування / М. І. Єльніков, М. М. Грідін, Н. А. Глухова [та ін.]. – Харків : Магда LTD, 2005. – 32 с.

251. Єльніков М. І. Теоретичне обґрунтування, удосконалення та результати практичного використання методів селекції озимої пшениці на

адаптивність / М. І. Єльніков, М. М. Грідін, А. Ф. Звягін // Селекція польових культур : збірник наукових праць ; під ред. В. В. Кириченка. – Х., 2008. – С. 5-41.

252. О методах создания сортов озимой пшеницы интенсивного типа / Л. А. Животков, В. В. Шелепов, А. Ф. Мельников [и др.] // Селекция и семеноводство. – 1990. – № 5. – С. 7-12.

253. Животков Л. А. Селекционный прогресс на примере смены поколений мироновских сортов озимой пшеницы / Л. А. Животков, В. А. Власенко, Г. Е. Борсук // Tezely conferinte jubiliare consacrate celor 50 ani de activitate a ICCS „Selectia”. – Balti, 1994. – P. 6-8.

254. Животков Л. А. Теоретические и практические аспекты селекции озимой пшеницы в Лесостепи Украины : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / Л. А. Животков. – Немчиновка, 1997. – 52 с.

255. Животков Л. О. Формування сортової структури пшениці / О. Л. Животков, А. А. Корчинський // Вісник аграрної науки. – К., 2000. – № 7. – С. 41-43.

256. Шелепов В. В. Селекция интенсивных сортов озимой пшеницы, особенности их семеноводства и сортовой агротехники в условиях Степи и Лесостепи Украины: докл. дис. на соискание науч. степени д-ра с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / В. В. Шелепов . – Харьков, 1992. – 74 с.

257. Шелепов В. В. Результаты использования метода изменения типа развития в селекции озимой пшеницы / В. В. Шелепов, В. В. Ремесло // Удосконалення методів селекції та насінництва зернових, зернобобових і круп'яних культур : збірник наукових праць / УААН, Інститут цукрових буряків. – К., 1997. – Вип. 1. – С. 130-138.

258. Шелепов В. В. Факторы повышения продуктивности у сортов озимой пшеницы / В. В. Шелепов, Л. А. Коломиец // Физиология и биохимия культурных растений. – К., 1999. – Т. 31, № 1. – С. 47-52.

259. Шелепов В. В. Нові сорти озимої пшениці та їх роль в підвищенні врожайності / В. В. Шелепов, Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко // Актуальні проблеми сучасного землеробства : доповіді і виступи на міжнародній науково--практичній конференції (14-16 травня 2003). – Луганськ : ЛНУ, 2003. – С. 575-581.

260. Шелепов В. В. Використання ярих сортів у селекції озимої пшениці / В. В. Шелепов, Л. М. Голик // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Харків, 2008. – Вип. 96. – С. 43.-51.

261. Пшеница: история, морфология, биология, селекция / [В. В. Шелепов, Н. П. Чебаков, В. А. Вергунов, В. С. Кочмарский]; под ред. В. В. Шелепова. – М.: Мир, 2009. – 573 с.

262. Власенко В. А. Динамика генотипической структуры мироновских сортов озимой пшеницы / В. А. Власенко, В. Т. Колючий, Л. А. Животков // Молекулярно-генетические маркеры растений : тезисы докладов международной конференции. – К. : Аграрна наука, 1996.– С. 14.

263. Селекційно-генетична характеристика миронівських сортів озимої м'якої пшениці / [В. А. Власенко, В. Т. Колучий, Г. Ю. Борсук, Л. О. Животков] // Вісник аграрної науки. Спецвипуск : стан і перспективи селекції. – 2000. – № 12. – С. 27-28.

264. Власенко В. А. Генеалогия мироновских сортов озимой пшеницы / В. А. Власенко // Selekcija i semenarstvo. Plant Breeding and Seed Production / Jugoslovenski Casopis za Selekciju i semenarstvo. – Novi Sad, 2003. – IX, Broj 1-4. – P. 15-21.

265. Власенко В. А. Теоретичні та практичні аспекти селекції на етапі добору компонентів схрещувань у пшениці / В. А. Власенко // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник. – Харків, 2004. – Вип. 89. – С. 39-47.

266. Власенко В. А. Результаты и направления развития селекционной деятельности по зерновым культурам в Мироновском институте пшеницы /

В. А. Власенко // Вестник региональной сети по внедрению сортов пшеницы и семеноводству : проект GTZ – СИММИТ. – Алмата, 2004. – № 1-2 (7-8). – С. 19-21.

267. Власенко В. А. Створення вихідного матеріалу для адаптивної селекції і виведення високопродуктивних сортів пшениці в умовах Лісостепу України : дис. ... доктора с.-г. наук: спец. 06.01.05 «Селекція рослин» / Володимир Анатолійович Власенко. – Одеса, 2008. – 419 с.

268. Чебаков Н. П. Результаты совместных исследований по селекции озимой пшеницы / Н. П. Чебаков, В. А. Власенко, Л. А. Животков // Селекция и агротехника на полях культуры : юб. науч. сесия на честь 50 г. Добруджански земеделски институт, юни 2001. Добрич. – Генерал Тошево, 2002. – Т. 1. – С. 38-45.

269. Чебаков М. П. Особливості вихідного матеріалу західно-європейського екотипу і створення на його основі сортів озимої пшениці для умов Лісостепу і Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція рослин» / М. П. Чебаков. – Харків, 2005. – 20 с.

270. Селекция пшеницы на комплексную устойчивость как фактор экологической защиты / О. В. Бабаянц, Л. Т. Бабаянц, М. А. Бушулян [и др.] // Актуальные проблемы изучения фито- и микобиоты : сборник статей международной научно-практической конференции, 25-27 октября 2004. – Минск, 2004. – С. 127-128.

271. Babayants O. Yellow rust in the South of Ukraine and resistance of wheat varieties to it in the region / O. Babayants, L. Babayants, N. Chusovitina // 12th International cereal rusts and powdery mildews conference. – Turkey, 2009. – P. 93.

272. Бабаянц О. В. Імунологічна характеристика рослинних ресурсів пшениці та обґрунтування генетичного захисту від збудників хвороб грибної етіології у Степу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра

біолог. наук : спец. : 06.01.01 «Фітопатологія» / О. В. Бабаянц. – К., 2011. – 48 с.

273. Ковалишина Г. М. Селекція озимої пшениці у Миронівському інституті пшениці на стійкість до хвороб / Г. М. Ковалишина // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. – К. : Логос, 2010. – Т 8, № 2. – С. 291-300.

274. Ковалишина Г. М. Вихідний матеріал для селекції озимої пшениці на стійкість проти хвороб / Г. М. Ковалишина // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2011. – Вип. 100. – С. 101-110.

275. Ковалишина Г. М. Етапи створення селекційного матеріалу, стійкого проти збудників основних хвороб / Г. М. Ковалишина // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (1912-2012 рр.) ; за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 237-243.

276. Ковалишина Г. М. Імунологічні аспекти створення вихідних форм пшениці озимої з підвищеною стійкістю проти грибних хвороб та обґрунтування захисних заходів у Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.11 «Фітопатологія» / Г. М. Ковалишина. – К., 2012. – 45 с.

277. Кочмарський В. С. Нові генотипи пшениці озимої м'якої з підвищеним потенціалом адаптивності, продуктивності та якості зерна / В. С. Кочмарський // Вісник аграрної науки. – К., 2011. – № 12. – С. 40-43.

278. Кочмарський В. С. Результати селекції пшениці озимої за стійкістю проти ураження основними патогенами / В. С. Кочмарський // Наукові доповіді НУБіП. – Електронний журнал, 2012. – Вип. 2 (30) – Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2012_1/12kvs.pdf. – 21 с.

279. Кочмарський В. С. Створення вихідного матеріалу та сортів пшениці м'якої озимої на підвищену адаптивність для Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра с.-г. наук: спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / В. С. Кочмарський. – Дніпропетровськ, 2013. – 36 с.

280. Васильківський С. П. Особливості використання хімічного мутагенезу при створенні вихідного матеріалу для селекції пшениці : дис. ... доктора с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / Станіслав Петрович Васильківський. – Одеса, 1999. – 325 с.

281. Кунах В. А. Розвиток генетики в Національній академії наук України / В. А. Кунах. – К. : Академперіодика, 2009. – 102 с.

282. Сапегин А. А. Филогенетические исследования пшениц мягкого рода / А. А. Сапегин // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции : научные труды ВИР. – Л., 1928. – Т. 19, Вып. 1. – С. 127-166.

283. Сапегин А. А. Генетика межвидовых скрещиваний / А. А. Сапегин // Труды Всесоюзного съезда по генетике, селекции, семеноводству и племенному животноводству. – Л., 1930. – Т. 2. – С. 19-26.

284. Кириченко Ф. Г. Основные итоги работ Всесоюзного селекционно-генетического института / Ф. Г. Кириченко // Вестник сельскохозяйственной науки – 1958. – № 8. – С. 23-28.

285. Кириченко Ф. Г. Результаты селекции озимой мягкой пшеницы / Ф. Г. Кириченко // Научные труды Всесоюзного селекционно-генетического института. – Одесса, 1962. – С. 19-35.

286. Кириченко Ф. Г. Селекция озимых пшениц в Степи УССР / Ф. Г. Кириченко // Селекция и семеноводство. – К. : Урожай, 1965. – Вып. 3. – С. 3-9.

287. Лыфенко С. Ф. Использование насыщающих скрещиваний в селекции гибридной пшеницы / С. Ф. Лыфенко, Г. К. Омирова // Цитология и генетика. – 1972. – Т. 6, № 4. – С. 302-305.

288. Лыфенко С. Ф. Селекция интенсивных сортов озимой мягкой пшеницы полукарликового типа для условий юга Украины / С. Ф. Лыфенко // Научно-технический бюллетень Всесоюзного селекционно-генетического института. – Одесса, 1980. – С. 19-32.

289. Лыфенко С. Ф. Полукарликовые сорта озимой пшеницы / С. Ф. Лыфенко. – К. : Урожай, 1987. – 192 с.

290. Лыфенко С. Ф. Селекция сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа / С. Ф. Лыфенко, Н. И. Ериняк, Т. П. Нарган // Збірник наукових праць СГІ-НЦНС. – Одеса, 2002. – Вип. 3 (43). – С. 22-42.

291. Юрьев В. Я. Селекция и семеноводство полевых культур : Избранные труды / В. Я. Юрьев. – К., 1971. – С. 12-28.

292. Дидусь В. И. Селекция озимой пшеницы на зимостойкость и продуктивность / В. И. Дидусь // Методы и приемы повышения зимостойкости озимых зерновых культур. – М. : Колос, 1975. – С. 30-43.

293. Дидусь В. И. О задачах, методах и результатах селекции озимой пшеницы в зоне Харьковского селекционного центра / В. И. Дидусь // Селекция и семеноводство : Республиканский межведомственный тематический научный сборник. – К., 1979. – Вып. 41. – С. 13-21.

294. Селекція пшениці озимої на адаптацію до біо- і абіотичних чинників та якості зерна / Н. І. Рябчун, М. І. Єльніков, А. Ф. Звягін [та ін.] // Спеціальна селекція і насінництво польових культур: навчальний посібник за ред. В.В. Кириченка. – Харків, 2010. – С. 29-46.

295. Горлач А. А. Селекція озимої пшениці на зимостійкість у Лісостепу УРСР / А. А. Горлач // Збірник наукових праць Білоцерківської ДСС. – К. : Урожай, 1968. – Вип. 4. – С. 3-18.

296. Горлач А. А. Ускоренные полевые методы оценки зимостойкости озимой пшеницы / А. А. Горлач, Л. А. Бурденюк // Бюллетень Мироновского НИИ селекции и семеноводства пшеницы : сборник научных трудов. – 1973. – Вып. 4. – С. 98-102.

297. Горлач А. А. Причины снижения устойчивости к бурой ржавчине у сортов озимой пшеницы / А. А. Горлач // Сельскохозяйственная биология. – М. : Колос, 1973. – С. 62-65.

298. Бурденюк Л. А. Про можливість використання Чорнобильських радіомутантів для селекції озимої пшениці / Л. А. Бурденюк-Тарасевич // Удосконалення методів селекції та насінництва зернових, зернобобових та круп'яних культур : збірник наукових праць. – К., 1997. – Вип. 7. – С. 68-85.

299. Роїк М. В. Методи створення вихідного матеріалу зернових, зернобобових і круп'яних культур / М. В. Роїк, Л. А. Кулик, С. М. Петриченко // Збірник наукових праць Інституту цукрових буряків УААН. – К., 2004. – Вип. 7. – С. 9-15.

300. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Результати використання Чорнобильських радіомутантів озимої пшениці як джерел цінних властивостей при гібридизації / Л. А. Бурденюк-Тарасевич // Збірник наукових праць Інституту цукрових буряків УААН. – К., 2004. – Вип. 7. – С. 27-38.

301. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Сорти пшениці м'якої озимої білоцерківської селекції / Л. А. Бурденюк-Тарасевич. – Біла Церква, 2008. – 20 с.

302. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Білоцерківські сорти пшениці м'якої озимої, їх характеристика, апробаційні ознаки та особливості агротехніки / Л. А. Бурденюк-Тарасевич, М. В. Бузинний. – Біла Церква, 2013. – 32 с.

303. Котко И. К. Повышение зимостойкости озимой пшеницы с помощью метода инъекции / И. К. Котко // Зимостойкость озимых хлебов и многолетних трав. – К. : Наук. думка, 1976. – Ч. 2. – С. 68-74.

304. Котко И. К. Селекция новых полесских сортов озимой пшеницы по устойчивости к корневым гнилям / И. К. Котко, Ю. В. Ольшанский, Н. М. Тышкевич // Селекция и семеноводство : республиканский межведомственный тематический научный сборник. – К., 1988. – Вып. 64. – С. 12-15.

305. Котко И. К. Селекция сортов озимой пшеницы на зимо-, морозостойкость в Полесье Украины / И. К. Котко, Ю. В. Ольшанский // Повышение зимостойкости озимых зерновых : сборник научных трудов РАСХН. – М. : Колос, 1993. – С. 144-147.

306. Буряк В. Е. Новые сорта озимой пшеницы Киевского селекцентра и методика их выведения / В. Е. Буряк // Увеличение производства зерна –

важнейшая задача аграрной науки : сборник научных трудов / Мироновский институт пшеницы. – Мироновка, 1992. – Ч. 1. – С. 141-142.

307. Котко І. К. Розвиток наукових досліджень з питань селекції озимої пшениці на Поліссі / І. К. Котко // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4-х т. – К. : Логос, 2001. – Т. 2. – С. 433-437.

308. Каталог сортів і гібридів рослин ННЦ «Інститут землеробства УААН». – К. : ВД ЕКМО, 2008. – 96 с.

309. Характеристика сортів озимої м'якої пшениці селекції ННЦ «Інститут землеробства НААН» за локусами запасних білків / Є. В. Заїка, Н. О. Козуб, І. О. Созінов [та ін.] // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин: традиції та перспективи (до 100-річчя СГІ-НЦНС) : тези міжнародної наукової конференції (Одеса, 17-19 жовтня 2012 р.) / НААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 152-153.

310. Лисенко Л. В. Насінництво зернових культур / Л. В. Лисенко // Збірник наукових праць Інституту цукрових буряків УААН.. – К. : ІЦБ УААН, 1999. – С. 81-86.

311. Вакуленко М. О. 100-річний ювілей / М.О. Вакуленко // Збірник наукових праць Інституту цукрових буряків УААН. – К. : ІЦБ УААН, 1999. – Вип. 1. – С. 3-20.

312. Орлюк А. П. Наследование зимостойкости и морозоустойчивости у гибридов озимой пшеницы / А. П. Орлюк // Селекция и семеноводство. – 1970. – Вып. 18. – С. 68-74.

313. Орлюк А. П. Особенности продукционных процессов у растений озимой пшеницы с различной длиной стебля и проблемы селекции на гомеостатичность / А. П. Орлюк // Повышение эффективности селекционного процесса и интенсивных зональных технологий возделывания озимой пшеницы : сборник научных трудов : Мироновский НИИ селекции и семеноводства пшеницы. – Мироновка, 1988. – С. 68-76.

314. Клуб 100 центнерів. Сорти та технології вирощування високих урожаїв озимої пшениці / В. В. Моргун, Є. В. Санін, В. В. Швартау [та ін.] /

Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, Компанія «Сингента», Швейцарія. – К., 2009. – 93 с.

315. Моргун В. В. Озима пшениця // Сучасні технології АПК. Вирощування основних с.-г. культур / В. В. Моргун, В. В. Швартау. – К., 2010. – С. 8-49.

316. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Вплив співвідношення основних елементів мінерального живлення на урожайність різних генотипів пшениці м'якої озимої в контрастні за погодними умовами роки / Л. А. Бурденюк-Тарасевич, М. В. Бузинний // Збірник наукових праць Уманського НАУ садівництва. – Умань, 2016. – Вип. 88. – С. 288-297.

317. Гаврилюк В. М. Врожаї європейські – сорти українські / В. М. Гаврилюк // Насінництво. – 2010. – № 4. – С. 16-19.

318. Грабовец А. И. Основные направления ведения селекции озимой мягкой пшеницы на экологическую пластичность в условиях меняющегося климата / А. И. Грабовец // Проблеми підвищення адаптивного потенціалу системи рослинництва у зв'язку зі змінами клімату : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 26–28 лютого 2008 р.) / БЦДАУ. – Біла Церква, 2008. – С. 23-24.

319. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Оцінка адаптивної здатності сортів пшениці м'якої озимої в умовах Лісостепу України / Л. А. Бурденюк-Тарасевич, О. А. Дубова, В. С. Хахула // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. – Х., 2012. – Вип. 101. – С. 3-12.

320. Вклад сортов Мироновская 808 и Мироновская юбилейная в селекцию среднерослых пшениц Краснодарского НИИИСХ / Ф. А. Колесников, Л. А. Беспалова, Г. Д. Набоков, Н. М. Мартюк // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2008. – Вип. 8. – С. 84-94.

321. Коломієць Л. А. Основні етапи та результати селекції озимої пшениці в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла /

Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2007. – Вип. 6-7. – С. 24-35.

322. Еремеев И. М. Озимая пшеница Украинка 0246 Мироновской станции : Монографический очерк / И. М. Еремеев. – К. : Изд. Мироновской станции, 1928. – 105 с.

323. Ремесло В. Н. Селекция // Пшеница / В. Н. Ремесло, Л. А. Животков. – К. : Урожай, 1977. – С. 162-180.

324. Животков Л. А. Дальнейшее развитие творческого наследия академика В. Н. Ремесло / Л. А. Животков // Повышение эффективности селекционного процесса и интенсивных зональных технологий возделывания озимой пшеницы : сборник научных трудов / Мироновский НИИ селекции и семеноводства пшеницы. – 1988. – С. 21-31.

325. Рабинович С. В. Мироновские пшеницы как исходный материал для селекции в нашей стране и за рубежом / С. В. Рабинович // Увеличение производства зерна – важнейшая задача аграрной науки : сборник научных трудов / Мироновский институт пшеницы им. В. Н. Ремесло. – 1992. – С. 29-42.

326. Животков Л. О. Історія та результати селекційної роботи в Миронівському інституті пшениці ім. В. М. Ремесла / Л. О. Животков, В. А. Власенко, Г. Ю. Борсук // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4-х т. – К. : Логос, 2001. – Т. 2. – С. 376-380.

327. Історія селекції, родоводи і склад високомолекулярних глютенінів миронівських пшениць, створених у 1929-2004 рр., та їхні нащадки в різних країнах світу / С. В. Рабінович, В. А. Власенко, Л. А. Коломієць [та ін.] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2004. – Вип. 4. – С. 58-126.

328. Сторічний період селекції пшениці м'якої озимої в Миронівському інституті пшениці / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, Л. А. Коломієць,

О. В. Гуменюк // Генетичні ресурси рослин : наук. журнал / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, НЦГРУ. – Харків, 2013. – № 12. – С. 5-12.

329. Власенко В. А. Селекционный вклад В. Н. Ремесло в развитие «Зеленой революции» / В. А. Власенко, Л. А. Животков, Л. А. Коломиец // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2007. – Вип. 6-7. – С. 9-23.

330. Колючий В.Т. Народний хлібодар України / В. Т. Колючий // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла. – К. : Аграрна наука, 2008. – Вип. 8. – С. 9-14.

331. Шелепов В. В. Селекция озимой пшеницы на устойчивость к грибным болезням в условиях Лесостепи Украины / В. В. Шелепов, А. Ф. Мельников, Л.В. Дубина // Материалы IX Всесоюзного совещания по иммунитету растений к болезням и вредителям, Минск, 1991 г. – Минск, 1991. – С. 12-13.

332. Лісовий М. П. Стан та перспективи селекції на стійкість щодо збудників основних хвороб рослин в Україні / М. П. Лісовий // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 12. – С. 30-72.

333. Перспективный метод селекции озимой пшеницы с групповой устойчивостью к болезням в условиях Лесостепи Украины / В. А. Власенко, В. В. Шелепов, В. В. Кириленко [и др.] // Нетрадиционное растениеводство. Эниология. Экология и здоровье : материалы XI Международного симпозиума (Алушта, 9-16 июня 2002 г.). – Симферополь, 2002. – С. 305-311.

334. Рекомендації з підготовки та проведення сівби озимих зернових колосових культур у Лісостепу України під урожай 2010 р. ; підгот. О. А. Демидов, М. Д. Безуглий, М. М. Гаврилук [та ін.] / УААН, Мирон. ін-т пшениці імені В. М. Ремесла. – Миронівка, 2009. – 55 с.

335. Нові сорти озимої пшениці та особливості елементів технології їх вирощування / В. В. Кириленко, С. О. Хоменко, О. Л. Дергачов [та ін.] // Вісник Черкаського ІАПВ : міжвід. темат. зб. наук. праць. – Черкаси, 2009. – Вип. 9. – С. 229-234.

336. Каталог сортів миронівської селекції; підгот. О. А. Демидов, В. М. Гудзенко, О. В. Гуменюк, С. О. Хоменко, В. В. Кириленко [та ін.] / Мирон. інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. – Миронівка, 2016. – 48 с.

337. Коломієць Л. А. Ремесло Василь Миколайович. До 100 річчя з дня народження / Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Харків, 2007. – Вип. 94. – С. 262-265.

338. Кочмарський В. С. Селекція пшениці озимої / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (1912-2012 рр.) ; за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 146-148.

339. Основные методы и результаты селекции пшеницы озимой на урожайность и адаптивность в Лесостепи Украины / В. С. Кочмарский, В. В. Кириленко Л. А. Коломиец [и др.] // Земледелие и селекция в Беларуси : сб. науч. трудов. – Минск : ИВЦ Минфина, 2012. – Вып. 48. – С. 345-354.

340. Кочмарський В. С. Селекція пшениці м'якої озимої у Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла НААН / В. С. Кочмарський, Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко // Вісник аграрної науки. – К. : Аграрна наука, 2012. – № 12. – С. 51-54.

341. Тріумфальний ювілей Миронівської 808 у виробництві та селекції // [Л. А. Коломієць, В. А. Власенко, В. С. Кочмарський В. В. Кириленко] // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин : науково-практичний журнал. – К. : Есе, 2013. – № 2 (19). – С. 82-87.

342. Кириленко В. В. Методичні підходи створення штучного комплексного інфекційного фону патогенів (ШКІФ) у селекції / В. В. Кириленко // Підвищення стійкості рослин до хвороб і екстремальних умов середовища в зв'язку із задачами селекції : зб. тез допов. Міжнар. наук.-практ. конф. (11-12 червня 2013 р.). ІР ім. В. Я. Юр'єва НААН. – Харків, 2013. – С. 43.

343. Мироновская опытная и селекционная станция // Сортоводные станции Сахаротреста : сборник статей. – Мироновка, 1923. – С. 44-65.

344. Агроклиматический бюллетень многолетних данных по Мироновскому району Киевской области. – К. : УкрУГКС, 1985. – 214 с.

345. Агрокліматична характеристика території створення миронівських сортів пшениці // Селекційна еволюція миронівських пшениць. / В. А. Власенко, В. С. Кочмарський, В. Т. Колючий [та ін.]. – Миронівка, 2012. – С. 13-23.

346. Селекція, насінництво і технології вирощування зернових колосових культур у Лісостепу України / За ред. В. Т. Колючого, В. А. Власенка, Г. Ю. Борсука. – К. : Аграрна наука, 2007. – С. 5-165.

347. Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912-2012 рр.) / За ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 18-216.

348. Бриггс Ф. Научные основы селекции растений / Ф. Бриггс, П. Ноулз : пер. с англ. – М., 1972. – 399 с.

349. Гуляев Г. В. Селекция и семеноводство полевых культур с основами генетики / Г. В. Гуляев, А. П. Дубинин. – М. : Колос, 1980. – 375 с.

350. Лелли Я. Селекция пшеницы / Я. Лелли. – М. : Колос, 1980. – 384 с.

351. Бороевич С. Принципы и методы селекции растений / С. Бороевич. Пер. с сербохорв. В. В. Иноземцева ; под ред. и с предисл. А. К. Федорова. – М. : Колос, 1984. – 344 с.

352. Филатенко А. А. Широкий унифицированный классификатор СЭВ рода *Triticum* L. / А. А. Филатенко, И. П. Шитова. – Л. : ВИР, 1989. – 42 с.

353. Широкий унифицированный классификатор СЭВ рода *Triticum* L. / Сост. А. А. Филатенко, И. П. Шитова. – Л. : ВИР, 1989. – 42 с.

354. Созинов А.А. Методика вертикального дискового электрофореза белков в крохмальном геле / А.А. Созинов, Ф.А. Попереля // Информ. бюлл. СЭВ. – 1974. – №.1. – С. 135.

355. Beil G. M. Inheritance of quantitative characters in grain sorghum / G. M. Beil, R. E. Atkins // Jowa Journal of Science. – 1965. – V. 39, № 3. – P. 345-358.

356. Воскресенская Г. С. Трансгрессия признаков *Brassica* и методика количественного учета этого явления / Г. С. Воскресенская, В. И. Шпота // Доклады ВАСХНИЛ. – М., 1967. – № 7. – С. 18-20.

357. Орлюк А. П. Принципы трансгрессивной селекции пшеницы / А. П. Орлюк, В. В. Базалий. Херсон, 1998. 274 с.

358. Беркутова Н. С. Методы оценки и формирование качества зерна / Н. С. Беркутова. – М. : Росагропромиздат, 1991. – 206 с.

359. ДСТУ 3768-04 Пшениця. Технічні умови. – К. : Держстандарт України, 2004. – 15 с.

360. Селянинов Г. Т. Методика сельскохозяйственной характеристики климата / Г. Т. Селянинов // Мировой агроклиматический справочник. – Л.-М., 1937. – С. 4-29.

361. Пакудин В. З. Оценка экологической пластичности сортов / В. З. Пакудин // Генетический анализ количественных и качественных признаков с помощью математико-статистических методов. – М. : ВНИИТЭИСХ, 1973. – С. 39-45.

362. Педь Д. А. Об определении дат устойчивого перехода температуры воздуха через определенные значения / Д. А. Педь // Метеорология и гидрология. – М., 1951. – № 10. – С. 3-39.

363. Педь Д. А. О показателе засухи и избыточного увлажнения / Д. А. Педь // Труды Гидрометцентра СССР. – М., 1975. – Вып. 156. – С. 19-38.

364. Шахбазов В. Г. Теплоустойчивость проростков некоторых растений в связи с явлением гетерозиса полиплоидии / В. Г. Шахбазов, Н. Г. Шестопалов, А. Г. Попель // Труды биологического факультета по генетике и зоологии Харьковского университета. – Х., 1963. – № 36. – С. 28-36.

365. Кожушко Н. Н. Методические указания по определению засухоустойчивости образцов зерновых культур (пшеница и ячмень) по изменению проницаемости протоплазмы для электролитов / Н. Н. Кожушко. – Л., 1982. – 12 с.

366. Методические рекомендации по комплексной оценке селекционного материала тритикале на засухоустойчивость и жаростойкость ; под ред. Е. М.Полтарева. – Х., 1984. – 14 с.

367. Методы оценки устойчивости растений к неблагоприятным условиям среды ; под. ред. Г. В. Удовенко. – Л., 1976. – 318 с.

368. Алексеев А. М. Водный режим растений и влияние на него засухи / А. М. Алексеев. – Казань : Татгосиздат, 1964. – 198 с.

369. Олейникова Т. В. Определение засухоустойчивости сортов пшеницы и ячменя по прорастанию семян на растворах сахарозы с различным осмотическим давлением / Т. В. Олейникова, Н. Н. Кожушко // Доклады ВАСХНИЛ. – 1970. – № 8. – С. 8-10.

370. Методика диагностики устойчивости растений (засухо-, жаро-, соле- и морозоустойчивости) / Г. В. Удовенко, Т. В. Олейникова, Н. Н. Кожушко [и др.]. – Л. : ВИР, 1970. – 74 с.

371. Ведров Н. Г. Корневая система зерновых культур как объект для селекции // Сорт и удобрение / Н. Г. Ведров. – Иркутск, 1974. – С. 139-144.

372. Самыгин Г. А. Промораживание проросших семян озимой пшеницы как метод оценки относительной морозостойкости / Г. А. Самыгин, В. Н. Мельницкий // Сельскохозяйственная биология. – 1980. – Т. XV, № 6. – С. 935-938.

373. Усовершенствованный способ оценки и отбора морозостойких растений из селекционного материала озимых зерновых культур (Поиски и решения) / В.И Дубовой А.Т. Чепур, Р.В. Яременко [и др.]; под. ред. д-ра с.-х. наук, проф. Л.А. Животкова. – К., 1998. – 38 с.

374. Кучерявая М. И. Метод определения морозостойкости озимых зерновых культур путем закаливания семян / М. И. Кучерявая // Селекция и семеноводство. – К., 1971. – Вып. 18. – С. 8-13.

375. Пшениця озима. Метод визначення морозостійкості сортів : ДСТУ 4749 : 2007; підгот., В. В. Кириченко, В. П. Петренкова, Н. І. Рябчун [та ін.]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 7 с.

376. Створення стійких сортів озимої пшениці з використанням комплексних інфекційних фонів патогенів у ланках селекційного процесу / В. В. Шелепов, В. І. Дубовий, В. В. Кириленко [та ін.] : Методичні рекомендації ; під ред. М. П. Лісового та В. В. Шелепова – К. : Колобіг, 2005. – С. 4-18.

377. Методы селекции и оценки устойчивости пшеницы и ячменя к болезням в странах-членах СЭВ / Л.Т. Бабаянц, А. Мештерхази, Ф. Вехтер. – Прага, 1988. – 321 с.

378. Бабаянц О.В. Основы селекции и методология оценок устойчивости пшеницы к возбудителям болезней / О.В. Бабаянц, Л.Т. Бабаянц // НААН, Селекционно-генетический институт – Национальный центр семеноведения и сортоизучения. – Одесса: ВМВ, 2014. – 401 с.

379. Зоз Н. Н. Методика использования химических мутагенов в селекции сельскохозяйственных культур // Мутационная селекция / Н. Н. Зоз. – М. : Наука, 1968. – С. 23-27.

380. Моргун В. В. Мутационная селекция пшеницы / В. В. Моргун, В. Ф. Логвиненко. – К. : Наукова думка, 1995. – С. 103-250.

381. Артемчук І. П. Розробка методів підвищення частоти і розширення спектра індукованих мутацій озимої пшениці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.15 «Генетика» / І. П. Артемчук. – К., 2007. – 20 с.

382. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований). – М. : Агропромиздат, 1985. – 351 с.

383. Рокицкий П. Ф. Основы вариационной статистики для биологов / П. Ф. Рокицкий. – Минск, 1961. – 221 с.
384. Рокицкий П. Ф. Биологическая статистика / П. Ф. Рокицкий. – Минск : Вышэйшая школа, 1973. – 320 с.
385. Рокицкий П. Ф. Введение в статистическую генетику / П. Ф. Рокицкий. – Минск : Вышэйшая школа, 1974. – 448 с.
386. Снедекор Дж. У. Статистические методы в применении к исследованиям в сельском хозяйстве и биологии / Дж. У. Снедекор : пер. с англ. В. Н. Перегудова. – М. : Сельхозиздат, 1961. – 503 с.
387. Хангильдин В. В. Гомеостатичность и адаптивность сортов озимой пшеницы / В. В. Хангильдин, Н. А. Литвиненко // Научно-технический бюллетень ВСГИ. – Одесса, 1981. – Вып. 39. – С. 8-14.
388. Хангильдин В. В. Теоретическое обоснование селекционного процесса // Генетико-физиологические основы селекции растений / В. В. Хангильдин. – Одесса, 1991. – С. 2-10.
389. Хангильдин В. В. Экспресс-метод расчета адаптивности сортов озимой пшеницы / В. В. Хангильдин, А. М. Хейфец // Науково-технічний бюлетень СГІ. – Одеса, 1992. – № 1 (81). – С. 18-21.
390. Гамзикова О. И. Генетика пшеницы на фонах питания / О. И. Гамзикова, Н. А. Калашник. – Новосибирск : Наука, 1988. – 128 с.
391. Зыкин В. А. Параметры экологической пластичности сельскохозяйственных растений, их расчет и анализ : Методические рекомендации / В. А. Зыкин, В. В. Мешков, В. А. Сапега. – Новосибирск, 1984. – 24 с.
392. Литун П. П. Взаимодействие генотип-среда в генетических исследованиях и способы его изучения // Проблемы отбора и оценки селекционного материала / П. П. Литун. – К. : Наукова думка, 1980. – С. 63-93.

393. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур / В. В. Волкодав, А. В. Андрущенко, А. В. Пількевич [та ін.]. – К., 2000. – 100 с.

394. Методика проведення експертизи та державного випробування сортів рослин зернових, круп'яних та зернобобових культур / Під. ред. В. В. Волкодав // Охорона прав на сорти рослин : офіційний бюлетень. – К. : Алефа, 2003. – Вип. 2, част. 3. – 241 с.

395. Плохинский Н. А. Математические методы в биологии / Н. А. Плохинский. – М. : Издательство Московского университета, 1978. – 265 с.

396. Компьютерная биометрика / Под ред. В. Н. Носова. – М. : Изд. МГУ, 1990. – 232 с.

397. Дані агрометеостанції Миронівка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.en.tutempo.net/climate/ws-334660html.

398. Глобальне потепління і клімат України: регіональні екологічні та соціально-економічні аспекти / В. М. Волощук, С. Г. Бойченко, С. М. Степаненко [та ін.]. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. – 116 с.

399. Агросфера як провідний фактор сталого розвитку України / О. О. Созінов, Р. Ібурда, Ю. О. Тараріко [та ін.] // Вісник аграрної науки. – К. : Аграрна наука, 2004. – № 10. – С. 5-13.

400. Дмитренко В. П. Погода, клімат і урожай польових культур / В. П. Дмитренко. – К. : Ніка-Центр, 2010. – 620 с.

401. Дрижирук В. В. Глобальное потепление климата и мировое сельское хозяйство / В. В. Дрижирук // Агровісник. – 2008. – № 10. – С. 37-39.

402. Кульбіда М. За тривалою аномально вологою погодою в Україні все частіше спостерігається суха / М. Кульбіда, Т. Адаменко // Зерно і хліб. – 2009. – С. 12-14.

403. Про деякі завдання аграрної науки у зв'язку зі змінами клімату. Наукова доповідь-інформація / [М. І. Ромащенко, О. О. Собко, М. І. Савчук, М. І. Кульбіда]. – К. : Інститут гідротехніки меліорації УААН, 2003. – 46 с.

404. Кульбида Н. И. Оценка колебаний валового сбора озимой пшеницы в Украине по разным сценариям изменения климата / Н. И. Кульбида // *Зерновая индустрия-2004*. – К. : ИА «АПК-Информ», 2004. – С. 25-29.

405. Стельмах А. Ф. Генетический и физиологический анализ темпов начального развития современных сортов пшеницы озимой мягкой / А. Ф. Стельмах, В. И. Файт // *Управление продукционным процессом в агротехнологиях 21 века: реальность и перспективы : материалы международной научно-практической конференции, посвященной 35-летию образования Белгородского НИИСХ (15-16 июля 2010 г.)*. – Белгород : Отчий край, 2010. – С. 230-234.

406. Губанов Я.В. Причины повреждения и гибели озимой пшеницы в зимний и ранневесенний периоды / Я. В. Губанов, Н. Н. Иванов // *Озимая пшеница : издание второе*. – М. : ВО «Агропромизат», 1988. – С. 66-75.

407. Барков В. О. О погоде / В. О. Барков // *Зерно*. – 2007. – № 10. – С. 118-121.

408. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Адаптивна система селекції сортів пшениці м'якої озимої / Л. А. Бурденюк-Тарасевич, О. А. Дубова, В. М. Лисікова // *Вісник аграрної науки*. – К. : Аграрна наука, 2012. – № 3. – С. 38-41.

409. Мазильников Г. В. Фізіолого-біохімічні аспекти селекції озимої пшениці за умов глобального потепління // *Селекція, насінництво і технології вирощування зернових колосових культур у Лісостепу України* / Г. В. Мазильников, О. П. Хамула, В. А. Фоманюк– К. : Аграрна наука, 2007. – С. 140-155.

410. Мазильников Г. В. Технология выращивания озимой пшеницы путём индукции у растений свойства самодостаточности / Г. В. Мазильников // *Перспективы развития инноваций в биологии : материалы научно-практической конференции, Москва, 5-10 ноября, 2008 г.* / МГУ. – М., 2008. – С. 64-66.

411. Агроклиматическая характеристика района выведения мироновских сортов озимой пшеницы // Мироновские пшеницы ; под общей редакцией В. Н. Ремесло. – М. : Колос, 1976. – С. 13-20.

412. Адаменко Т. І. Зміни агрокліматичних умов холодного періоду в Україні при глобальному потеплінні клімату / Т. І. Адаменко // Агроном. – 2006. – № 4 – С. 12-13.

413. Адаменко Т. І. Зміна агрокліматичних умов та їх вплив на зернове господарство / Т. І. Адаменко // Агроном. – 2006. – № 3. – С. 12-15.

414. Нетіс І. Т. Строки припинення осінньої вегетації та продуктивність озимої пшениці / І. Т. Нетіс // Вісник аграрної науки. – К., 2005. – № 9. – С. 28-30.

415. Нетіс І. Т. Посухи та їх вплив на посіви озимої пшениці : монографія / І. Т. Нетіс. – Херсон : Айлант, 2008. – С. 8-18.

416. Пикуш Г. Р. Некоторые особенности биологии кущения озимой пшеницы // Повышение продуктивности озимой пшеницы / Г. Р. Пикуш. – Днепропетровск, 1980. – С. 22-29.

417. Сіроштан А. А. Удосконалення елементів системи насінництва пшениці озимої шляхом оптимізації агротехнічних прийомів в умовах Правобережного Лісостепу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / А. А. Сіроштан. – К., 2012. – 21 с.

418. Дергачов О. Л. Продуктивність сортів пшениці м'якої озимої залежно від сівби та фонів мінерального живлення в Правобережному Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.09 «Рослинництво» / О. Л. Дергачов. – К., 2012. – 21 с.

419. Кириленко В. В. Зміна дати призупинення та відновлення вегетації пшениці м'якої озимої в умовах Лісостепу України / В. В. Кириленко, А. В. Харченко // Особистість С. Ф. Третьякова в формуванні засад сучасного екологічного землеробства : матеріали науково-практичної

конференції, присвяченої пам'яті С. Ф. Третьякова (Полтава 13-14 травня 2014 р.). – Полтава, 2014. – С. 44-45.

420. Кириленко В. В. Варіювання дати призупинення та відновлення вегетації рослин пшениці м'якої озимої / В. В. Кириленко // Вісник Львівського національного аграрного університету : серія Агрономія. – Львів, 2014. – № 18. – С. 189-192.

421. Пархоменко К. П. Изучение биологии и экологии озимых культур в связи со сроками сева / К. П. Пархоменко, В. Н. Богуцкая, Н. Н. Кулешов // Вопросы биологии, экологии и агротехники полевых культур : труды Харьковского СХИ к 150-летию. – К., Урожай, 1966. – Т. II. – С. 3-23.

422. Мединец В. Д. Влияние экологических условий и времени возобновления вегетации растений на соотношение органов и продуктивность пшеницы озимой, их значение для сортовой агротехники и селекции : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора с.-х. наук / В. Д. Мединец. – Х., 1974. – 48 с.

423. Мединець В. Д. Природні стреси в онтогенезі зимуючих рослин // Управління онтогенезом рослин / В. Д. Мединець. – Полтава : Верстка, 2001. – С. 23-49.

424. Литвиненко М. А. Вплив строків сівби і сублетальних зимових температур на виживаність та врожайність пшениці озимої / М. А. Литвиненко, С. П. Лифенко // Вісник аграрної науки. – К., 2004. – № 5. – С. 27-31.

425. Селекція пшениці озимої на адаптацію до біо- та абіотичних чинників та якості зерна // Спеціальна селекція і насінництво польових культур. Навчальний посібник ; за ред. В. В. Кириченка. – Харків : ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН, 2010. – С. 29-44.

426. Реакція пшениці м'якої озимої на тривалість вимушеного спокою і час відновлення весняної вегетації / В. С. Хахула, П. М. Василюк, Г. М. Каражбей [та ін.] // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – К., 2013. – № 2. – С. 31-35.

427. Сніжко С. І. Особливості тривалості вегетаційного періоду і періоду активної вегетації на території України (тенденції зміни внаслідок глобального потепління) / С. І. Сніжко, О. А. Скриник, І. М. Щербань // Український гідрометеорологічний журнал. – 2007. – № 2. – С. 119-128.

428. Адаменко Т. Особливості теплозабезпечення весняно-літнього періоду в Україні в період глобального потепління / Т. Адаменко // Агроном. – 2013 р. – № 3. – С. 20-23.

429. Солодушко М. М. Вплив тривалості осінньої вегетації на урожайність пшениці озимої / М. М. Солодушко // Агроном. – 2011. – № 4. – С. 54-55.

430. Коломієць Л. А. Висота рослин як складова адаптивного потенціалу сортів пшениці озимої / Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко, С. М. Маринка // Стан і перспективи формування сортових рослинних ресурсів в Україні : матеріали першої міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-й річниці від дня утворення Українського інституту експертизи сортів рослин. – К., 2012. – С. 227-228.

431. Коломієць Л. А. Формування показників адаптивності (урожайності, маси 1000 зерен та натури зерна) ліній пшениці озимої залежно від гідротермічних умов у зоні Лісостепу України / Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко, С. М. Маринка // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН. – Х., 2013. – Вип. 102. – С. 22-29.

432. Соколов В. М. Потенціал нових сортів та гібридів / В. М. Соколов // Насінництво. – 2009. – № 9. – С. 1-5.

433. Базалій В. В. Селекційно-генетичні особливості сортів пшениці м'якої озимої за проявом ознак у F_1 і F_2 гібридів діалельних схрещувань / В. В. Базалій, І. В. Бойчук, С. М. Бабенко // Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць / Українське товариство генетиків і селекціонерів. – К. : Логос, 2012. – С. 12-17.

434. Пшеницы мира: видовой состав, достижения селекции, современные проблемы и исходный материал / сост. д-р с.-х. наук, проф. В. Ф. Дорофеев, под ред. акад. Д. Д. Брежнева ; [В. Ф. Дорофеев, М. М. Якубцинер, М. И. Руденко и др.]. – Л. : Колос. Ленингр. отд-ние, 1976. – 487 с.

435. Адаменко Т. Особливості погодних умов весняно-літньої вегетації сільськогосподарських культур в Україні / Т. Адаменко // Агроном. – 2009. – № 3. – С. 12-13.

436. Бойченко С. Г. Глобальне потепління та його наслідки на території України / С. Г. Бойченко, В. М. Волощук, І. А. Дорошенко // Укр. географ. Журнал. – 2000. – № 2. – С. 59-68.

437. Кочмарський В. С. Технології вирощування сучасних сортів пшениці м'якої озимої в Лісостепу України / В. С. Кочмарський, В. Т. Колючий, В. А. Власенко // Посібник українського хлібороба. – К. : Welcome, 2009. – С. 217-224.

438. Бурденюк-Тарасевич Л. А. Результати та перспективи селекції озимої м'якої пшениці на підвищену адаптивність для умов Лісостепу і Полісся України / Л. А. Бурденюк-Тарасевич // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2007. – Вип. 6-7. – С. 48-56.

439. Леонов О. Ю. Тривалість вегетаційного періоду сучасних сортів та ліній м'якої пшениці / О. Ю. Леонов // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН. – Х., 2007. – Вип. 94. – С. 232-246.

440. Волкодав В. В. Вдосконалення методів комплексної оцінки сортів зернових культур за рівнем їх адаптивності до умов ґрунтово-кліматичних зон України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / В. В. Волкодав. – К., 1998. – 22 с.

441. Созинов А. А. Проблемы увеличения белковости зерна пшеницы // Проблемы повышения качества зерна : Науч. тр. ВАСХНИЛ / А. А. Созинов, А. Н. Хохлов, Ф. А. Попереля. – М. : Колос, 1977. – С. 18-30.
442. Грабовец А. И. Селекция озимой пшеницы на качество / А. И. Грабовец, М. А. Фоменко // Озимая пшеница. – Ростов-на Дону : ООО «Юг», 2007. – С. 243-271.
443. Колючий В. Т. Якість зерна пшениці // Селекція насінництва і технології вирощування зернових культур у Лісостепу України / В. Т. Колючий, Н. І. Блохін. – К. : Аграрна наука, 2007. – С. 258-262.
444. Правдзіва І. В. Якість зерна нових сортів пшениці озимої залежно від попередників та строків сівби / І. В. Правдзіва, О. Л. Дергачов, В. Т. Колючий // Миронівський вісник : зб. наук праць. – Миронівка, 2015. – Вип. 1 – С. 252-260.
445. Analysis of the bread wheat genome using whole genome shotgun sequencing / R. Brenchley, N. Spannagl, M. Pfeifer [et al.] // Nature. – 2012. – Vol. 491. – P. 705-710.
446. Сортowa диверсифікація пшениці озимої під впливом різноманітних погодних умов у зоні діяльності Миронівського інституту пшениці / [В. В. Кириленко, Г. С. Басанець, О. В. Гуменюк, С. М. Маринка] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 75-92.
447. Кириленко В. В. Кліматичні умови та адаптивні властивості сортів пшениці озимої різних груп стиглості у зоні діяльності Миронівського інституту / [В. В. Кириленко, Г. С. Басанець, О. В. Гуменюк, С. М. Маринка] // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області : науково-виробничий збірник / Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, ЦНЗ АПВ. – Харків, 2011. – Вип. 11. – С. 70-81.
448. Максимов И. А. Развитие учения о водном режиме и засухоустойчивости растений от Тимирязева до наших дней / И. А. Максимов // Четвертое Тимирязевское чтение. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1944. – 47 с.

449. Генкель П. А. Засухоустойчивость растений, способы ее диагностирования и повышения / П. А. Генкель // Вопросы ботаники. – М., 1954. – № 2. – С. 419-435.
450. Гусев Н. А. Некоторые закономерности водного режима растений / Н. А. Гусев. – М. : Изд-во АН СССР, 1959. – 158 с.
451. Жолкевич В. Н. Энергетика дыхания высших растений в условиях водного дефицита / В. Н. Жолкевич. – М. : Наука, 1968. – 229 с.
452. Levitt L. Responses of plants to environmental stress / L. Levitt. – New York – London : Acad. Press, 1972. – 997 p.
453. Kramer P. J. Water relations of plants / P. J. Kramer. – New York : Acad. Press, 1983. – 489 p.
454. Колоша О. И. Оценка на засухоустойчивость и зимостойкость / О. И. Колоша, И. Г. Шматько, Е. М. Полтарев // Селекция и семеноводство зерновых культур. – К., 1978. – С. 209-224.
455. Ляшок А. К. Лабораторный способ отбора засухоустойчивых растений / А. К. Ляшок, В. Н. Мусич // Селекция и семеноводство. – 1983. – № 3. – С. 15-17.
456. Мусиенко Н. Н. Способ ранней диагностики жароустойчивости озимой пшеницы по фотохимической активности изолированных хлоропластов / Н. Н. Мусиенко, А. А. Оканенко, Н. Ю. Таран // Сельскохозяйственная биология. – 1986. – № 7. – С. 90-98.
457. Григорюк І. П. Реакція рослин на водний і температурний стреси та способи їх регуляції : автореф. дис. на здобуття ступеня доктора біол. наук / І. П. Григорюк. – К., 1996. – 40 с.
458. Ляшок А. К. О механизмах жаро-, засухоустойчивости пшеницы и ячменя / А. К. Ляшок, П. Л. Никулин // Научно-технический бюллетень ВСГИ. – Одесса, 1989. – Вып. 1 (71). – С. 124-125.
459. Olivares-Villegaz J. J. Drought-adaptive attributes in the Seri/Babax hexaploid wheat population / J. J. Olivares-Villegaz, M. P. Reynolds, G. K. Mc Donald // Functional Plant Biology. – 2007. – V. 34, N 3. – P. 189-203.

460. Результати комплексної діагностики посухо- та жаростійкості пшениці озимої м'якої / В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк, О. Л. Дергачов [та ін.] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2012. – Вип. 11-12. – С. 156-173.

461. Методичні підходи комплексної ранньої діагностики посухо- та жаростійкості пшениці озимої м'якої / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, Л. А. Коломієць [та ін.] // Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології : збірник наукових праць IX з'їзду УТГіС. – К. : ЛОГОС, 2012. – Т. 3. – С. 111-117.

462. Кочмарський В. С. Застосування комплексної діагностики посухо- та жаростійкості в селекції пшениці озимої м'якої / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин : традиції та перспективи (до 100-річчя СГІ-НЦНС) : тези міжнародної наукової конференції (Одеса, 17-19 жовтня 2012 р.) / НААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 49-50.

463. Вавилов Н. И. Научные основы селекции пшеницы / Н. И. Вавилов. – М.-Л. : Сельхозгиз, 1935. – 244 с.

464. Моргун В. В. Фізіолого-генетичні проблеми селекції рослин у зв'язку з глобальними змінами клімату / В. В. Моргун, Т. М. Шадчина, Д. А. Кірізії // Физиология и биохимия культурных растений. – 2006. – Т. 38, № 5. – С. 371-389.

465. Проценко Д. Ф. Физиология морозостойких сортов озимых культур / Д. Ф. Проценко, О. И. Колоша. – К. : Изд.-во Киевского университета, 1969. – 260 с.

466. Мусич В. Н. Физиологические аспекты селекции озимой пшеницы на морозостойкость / В. Н. Мусич // Физиологические аспекты продуктивности и устойчивости озимой пшеницы к стрессовым условиям : сборник научных трудов ВСГИ. – Одесса, 1984. – С. 68-77.

467. Авсєнін В. І. Вивчення системи генів *Vrn* у *Triticum durum* Desf. / В. І. Авсєнін, В. І. Файт, А. Ф. Стельмах // Збірник наукових праць СГІ-НЦНС. – Одеса, 2006. – Вип. 8 (48). – С. 9-18.

468. Рябчун Н. І. Методологічні основи визначення зимостійкості, моніторингу посівів та формування урожайності озимих зернових культур : автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.01.09 «Рослинництво» / Н. І. Рябчун. – Харків, 2013. – 36 с.

469. Дидусь В. И. Выведение зимостойких и средnezимостойких высокопродуктивных сортов озимой пшеницы / В. И. Дидусь // Вопросы селекции, генетики, семеноводства, семеноведения : научные труды УкрНИИРСиГ. – Х., 1971. – Т. 10. – С. 5-20.

470. Лыфенко С. Ф. О некоторых закономерностях наследования морозостойкости у гибридов озимой мягкой пшеницы / С. Ф. Лыфенко // Пути создания исходного материала для селекции зерновых злаковых культур : сборник научных трудов / ВСГИ. – Одесса, 1976. – Вып. 14. – С. 11-17.

471. Puchkov Y. M. Breeding of common wheat varieties with a high frost resistance and genetic aspects of it / Y. M. Puchkov, E. G. Zhironov // World Science News (India). – 1978. – Vol. 15. – P. 17-22.

472. Sutka J. Genetic studies of frost resistance in wheat / J. Sutka // Theoretical and Applied Genetics. – 1981. – Vol. 59, N 3. – P. 145-152.

473. Вплив зимових пошкоджень на продуктивність озимих культур в роки з екстремальними умовами зимівлі / В. В. Хмара, С. К. Грузінов, Н. І. Рябчун, С. І. Попов // Бюлетень Інституту зернового господарства. – Дніпропетровськ, 2005. – № 23/24. – С. 48-54.

474. Рябчун Н. І. Формування ознакових колекцій та сортів-еталонів за ознакою зимостійкості у озимих злаків / Н. І. Рябчун // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2012. – Вип. 101. – С. 254-263.

475. Моргун В. В. Селекція сортів озимої пшениці на високу зимо- та морозостійкість / В. В. Моргун, В. Ф. Логвиненко // Фізіологія рослин в Україні на межі тисячоліть. – К., 2001. – С. 204-211.

476. Коломієць Л. А. Селекція озимої пшениці на зимостійкість у Лісостепу України / Л. А. Коломієць, Н. В. Булавка, Г. С. Басанець // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2002. – Вип. 2. – С. 25-36.

477. Ларионов Ю. С. Принципы создания и управления генотипом сорта в селекции и семеноводстве / Ю. С. Ларионов // Современное состояние и приоритетные направления развития генетики, эпигенетики, селекции и семеноводства с.-х. культур. – Новосибирск, 2013. – С. 101-118.

478. Булавка Н. В. Донори морозостійкості озимої м'якої пшениці, отримані із залученням генетичного матеріалу озимої твердої пшениці / Н. В. Булавка // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2004. – Вип. 3. – С. 61-65.

479. Хоменко Л. Визначення морозо- зимостійкості пшениці м'якої озимої / Л. Хоменко, О. Кучеренко, В. Кочмарський // Аграрний тиждень. Україна. – К., 2014 – № 18. (291). – С. 38-40.

480. Способи добору морозостійкого селекційного матеріалу пшениці м'якої озимої (*TRITICUM AESTIVUM* L.) / О. А. Демидов, В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, Н. В. Булавка [та ін.] / за ред. д-ра с.-г. наук О. А. Демидова. – К., ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2016. – 20 с.

481. Кириленко В. В. Формування морозо- зимостійкості у гібридів пшениці м'якої озимої в умовах Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла / В. В. Кириленко, Т. В. Юрченко, А. В. Харченко // Інноваційні технології для конкурентоспроможного аграрного виробництва : збірник тез науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів (11-13 листопада 2013 р.) / НААН, ННЦ «Ін-т землеробства НААН України» – Київ-Чабани, 2013. – С. 10-11.

482. Застосування та вдосконалення способів добору морозостійкого селекційного матеріалу озимої пшениці у гібридних популяціях / Н. В. Булавка, В. А. Фоманюк, В. В. Кириленко [та ін.] // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва – Х., 2014. – Вип. 105. – С. 123-129.

483. Близнюк Б. В. Особливості селекції пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) за морозостійкістю / Б. В. Близнюк, В. В. Кириленко // Селекція, генетика і технології вирощування сільськогосподарських культур : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (24 квітня 2015 р.) – Миронівка, 2015. – С. 8.

484. Методи підвищення морозо- зимостійкості пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) в умовах Лісостепу України / В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк, О. Л. Дергачов [та ін.] // Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць, присвячений 150-річчю від часу публікації робіт Грегора Менделя «Досліди над рослинними гібридами» / НАНУ, ІМБіГ, УТГіС. – К., 2015. – Т. 16. – С. 120-124.

485. Кириленко В. В. Селекция пшеницы мягкой озимой (*Triticum aestivum* L.) на морозостойкость в условиях Лесостепи Украины / В. В. Кириленко, Б. В. Близнюк // Rezultatele cercutnilor la cultura plantelor de cavitpilg Republica Moldova : Materialele conferintei stiintifico-practice (Republica Moldova, Balti, 19 iunie 2015). – Chisinau, 2015. – P. 124-128.

486. Ponomarenko S. P. New plant growth regulators: basic research and technologies of application / S. P. Ponomarenko, H. O. Iutynska, E. I. Andreyuk, A. F. Antypchuk, O. V. Babayants [et al.]. – K. : Nichlava, 2011. – 227 p.

487. Лісовий М. П. Методичні основи створення штучних інфекційних фонів патогенів у селекції на стійкість / М. П. Лісовий, Г. М. Лісова // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2004. – Вип. 50. – С. 41-51.

488. Плєшко О. Б. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів і рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників,

хвороб і бур'янів у господарствах Одеської області на 2009 р. / О. Б. Плешко, О. В. Бабаянц, Л. Т. Бабаянц [та ін.]. – Одеса, 2008. – 103 с.

489. Санин С. С. Болезни зерновых культур (рекомендации по проведению фитосанитарного мониторинга / С. С. Санин, Е. А. Соколова, В. И. Черкашин [и др.]. – М. : Росинформагротех, 2010. – 138 с.

490. Маркелова Т. С. Методы создания исходного материала для селекции пшеницы на устойчивость к болезням : Рекомендации / Т. С. Маркелова, М. Л. Веденеева, Т. В. Кириллова. – Саратов, 2004. – 22 с.

491. Buga S. Biological substantiation of winter wheat protection tactics against the diseases / S. Buga, A. Iliuk // Zemdirbyste (Agriculture). – 2008. – Vol. 95, N 3. – P. 36-42.

492. Санин С. С. Защита пшеницы от болезней в современных интенсивных технологиях ее возделывания в центральном регионе России / С. С. Санин // Зернобобовые и крупяные культуры : научно-производственный журнал. – 2013. – № 2 (6). – С. 34-40.

493. Кириленко В. В. Селекція пшениці м'якої озимої за стійкістю проти патогенів в екстремальних умовах Лісостепу / В. В. Кириленко // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2008. – Вип. 54. – С. 208-216.

494. Лісовий М. П. Наукові основи генетичного захисту рослин в Україні / М. П. Лісовий, Г. П. Лісова // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут захисту рослин. – К., 2013. – Вип. 59. – С. 168-175.

495. Волкова Г. В. Научно обоснованные принципы создания и использования устойчивых к вредоносным болезням сортов пшеницы для стабилизации фитосанитарного состояния агроценозов на юге России / Г. В. Волкова // Научный журнал КубГАУ. – 2013. – № 91 (07). – С. 1-21.

496. Методологія оцінювання стійкості сортів пшениці проти шкідників і збудників хвороб / С. О. Трибель, М. В. Гетьман, О. О. Стригун,

Г. М. Ковалишина, А. В. Андрющенко ; за ред. С. О. Трибеля. – К. : Колоб'іг, 2010. – 392 с.

497. Каталог вихідного матеріалу зернових, зернобобових культур та соняшнику для селекції на стійкість до основних хвороб і шкідників в умовах Лісостепу України / За ред. В. П. Петренкової, В. К. Рябчуна. – Х., : Магда LTD, 2006. – 91 с.

498. Сорта, коллекционные образцы, редкие виды пшеницы и образцы эгилопса с групповой устойчивостью к возбудителям болезней листьев / Г. В. Волкова, Л. К. Анпилогова, О. Ю. Кремнева [и др.] // Вестник защиты растений. – СПб., 2011. – № 2. – С. 40-45.

499. Ковалишина Г. М. Вихідний матеріал для селекції озимої пшениці на стійкість проти хвороб / Г. М. Ковалишина // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2011. – Вип. 100. – С. 101-110.

500. Характеристика колекційного матеріалу пшениці озимої за стійкістю проти хвороб / М. П. Лісовий, Г. П. Лісова, О. Г. Афанасьєва [та ін.] // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут захисту рослин. – К., 2013. – С. 176-184.

501. A summary of genetic studies in hexaploid and tetraploid wheats / [E. R. Ausemus, J. B. Harrington, L. P. Reitz, W. W. Worzela] // Journal of the American Society of Agronomy. – 1946. – V. 38. – P. 1082-1099.

502. Boyd W. J. R. Problems in the interpretation of the inheritance of leaf rust resistance in the common wheat / W. J. R. Boyd // Journal of Theoretical Biology. – 1966. – V. 13. – P. 283-294.

503. Стрижекозин Ю. А. Компьютерные системы оценки вредоносности болезней зерновых культур / Ю. А. Стрижекозин, А. А. Агаев // Вестник сельскохозяйственной науки. – 2001. – № 6. – С. 49-51.

504. Лукьяненко П. П. Достижения и перспективы в селекции озимой пшеницы / П. П. Лукьяненко // Тезисы докладов съезда ВОГиС им. Н. И. Вавилова. – М. : Наука, 1972. – С. 19-22.

505. Результаты селекции озимой пшеницы на групповую устойчивость к болезням / М. П. Лесовой, Л. А. Животков, В. В. Шелепов [и др.] // Селекция и семеноводство. – М., 1993. – № 1. – С. 3-8.

506. Маркелова Т. С. Создание инфекционных фонов для оценки пшеницы на устойчивость к болезням / Т. С. Маркелова // Защита и карантин растений. – 2007. – № 8. – С. 56-57.

507. Методические рекомендации по созданию инфекционных фонов для иммунологических исследований пшеницы / [С. С. Санин, Н. П. Неклеса, А. А. Санина, Е. В. Пахолкова]. – М., 2008. – 68 с.

508. Кириленко В. В. Методичні аспекти створення стійких сортів озимої пшениці з використанням штучних комплексних інфекційних фонів патогенів у ланках селекційного процесу / В. В. Кириленко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2006. – Вип. 5. – С. 28-46.

509. Кириленко В. В. Стійкий сорт – основа захисту проти хвороб / В. В. Кириленко, Л. А. Коломієць, В. Я. Сабадин // Інтегрований захист рослин. Проблеми та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (13-16 листопада 2006 р.) / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2006. – С. 198-203.

510. Кириленко В. В. Селекція пшениці м'якої озимої на підвищення адаптивного потенціалу продуктивності та стійкості проти ураження основними патогенами Лісостепу / В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк // Вісник Білоцерківського ДАУ : зб. наук. праць / БДАУ. – Біла Церква, 2008. – Вип. 52. – С. 77-82.

511. Селекція озимої пшениці за стійкістю проти збудників основних хвороб з використанням штучного комплексного інфекційного фону патогенів / В. В. Кириленко, В. І. Дубовий, В. Я. Сабадин [та ін.] // Селекція, насінництво і технологія вирощування зернових колосових культур у Лісостепу України / За ред. В. Т. Колючого, В. А. Власенка, Г. Ю. Борсука. – К. : Аграрна наука, 2007. – С. 199-207.

512. Кириленко В. В. Селекція пшениці м'якої озимої за стійкістю проти патогенів в екстремальних умовах Лісостепу / В. В. Кириленко // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2008. – Вип. 54. – С. 208-216.

513. Кириленко В. В. Методичні підходи створення штучного комплексного інфекційного фону патогенів (ШКІФ) у селекції / В. В. Кириленко // Підвищення стійкості рослин до хвороб і екстремальних умов середовища в зв'язку із задачами селекції : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (11-12 червня 2013 р.) / НААН, ІР ім. В. Я. Юр'єва. – Харків, 2013. – С. 43.

514. Лісовий М. П. Вірулентність популяції збудника бурої іржі пшениці / М. П. Лісовий, О. П. Павлючик // Вісник аграрної науки. – 2004. – № 1. – С. 22-27.

515. Михайлова Л. А. Генетика взаимоотношений возбудителя бурой ржавчины и пшеницы / Л. А. Михайлова. – СПб., ВИЗР, 2006. – 80 с.

516. Mains E. B. Physiologic specialization in leaf rust of wheat, *Puccinia triticiana* Erikss. / Mains E. B., Jackson H. S. // Phytopathology. – 1926. – Т 16. – Р. 89-120.

517. Муха Т. І. Шкодочинність септоріозу та боротьба з ним / Т. І. Муха // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2004. – Вип. 3. – С. 20-24.

518. Сабадин В. Я. Вірулентність *Septoria tritici* Rob. et Desm. та оцінка стійкості вихідного і селекційного матеріалу озимої пшениці до септоріозу в Центральному Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.11 «Фітопатологія» / В. Я. Сабадин. – К., 2005. – 17 с.

519. Методы экспериментальной микологии (справочник) ; под. ред. В. И. Билай. – К. : Наукова думка, 1982. – 550 с.

520. Пидопличко Н. М. Грибы – паразиты культурных растений. Пикнидиальные грибы. Определитель / Н. М. Пидопличко. – К. : Наукова думка, 1978. – 232 с.

521. James W. C. Importance of foliar diseases on winter wheat in Ontario in 1969 and 1970 / W. C. James // Canadian Plant Disease Survey. – 1971. – 51. – P. 24-31.

522. Стійкість проти хвороб та шкідників сортів озимої пшениці різних селекцій в умовах Лісостепу України / [Г. М. Ковалишина, Т. І. Муха, Л. А. Мурашко, І. З. Кривов'яз] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 75-92.

523. Коршунова А. Ф. Защита пшеницы от корневых гнилей / А. Ф. Коршунова, А. Е. Чумаков, Р. И. Щекочихина. – Ленинград : Колос, 1966. – 95 с.

524. Influence of powdery mildew on the photosynthetic activity of winter wheat / [S. Xiang, X. Beicheng, Z. Tong, L. Songgang] // Acta Scientiarum Naturalium Universitatis Pekinensis. – 1990. – Vol. 26, N 3. – P. 363-368.

525. Coghlan S. Photosynthesis in green-islands on powdery mildew-infected barley leaves / S. Coghlan, D. Walters // Physiological and Molecular Plant Pathology. – 1992. – V. 40, N 1. – P. 31-38.

526. Source-sink relationships in wheat leaves infected with powdery mildew. II. Changes in the regulation of the calvin cycle / D. Wright, D. Baldwin, M. Shephard, J. Sholes // Physiological and Molecular Plant Pathology. – 1995. – V. 47, N 4. – P. 255-267.

527. Гешеле Э. Э. Методическое руководство по фитопатологической оценке зерновых культур / Э. Э. Гешеле. – Одеса, 1971. – С. 100-112.

528. Методы оценки устойчивости селекционного материала и сортов пшеницы к септориозу / Г. В. Пыжикова, А. А. Санина, Л. М. Супрун [и др.]. – М., 1989. – 43 с.

529. Муха Т. И. Септориоз одно из наиболее распространенных и вредоносных заболеваний в Лесостепи УССР / Т. И. Муха // Технологии возделывания зерновых колосовых культур и проблемы их селекции / ВАСХНИЛ. Мировновский НИИ селекции и семеноводства пшеницы имени В. Н. Ремесло. – Миронівка, 1990. – С. 91-94.

530. Игнатова С. А. Методические основы отбора форм пшеницы мягкой, устойчивых к *Fusarium graminearum* Schwabe, в условиях *in vitro* / С. А. Игнатова, О. В. Бабаянц // Сучасний стан та перспективи розвитку насінництва в Україні : наукові праці Південного філіалу «Кримський агротехнічний університет» НАУ. – 2008. – Вип. 107. – С. 136-141.

531. Mycotoxins in Human and Animal Health / Eds. T. V. Rodrigues, C. W. Hesseltine, M. A. Mehlman. – Park Forest South, Illinois : Pathotox Publishers. – 1977. – 780 p.

532. Clear R. M. Occurrence of Fusarium head blight and deoxynivalenol (vomitoxin) in two samples of Manitoba wheat in 1984 / R. M. Clear, D. Abramson // Canadian Plant Disease Survey. – 1986. – V. 66, N 1. – P. 9-11.

533. Кирик М. М. Вплив строків сівби пшениці озимої на ураженість збудником твердої сажки / М. М. Кирик, А. Б. Ковалишин, Г. М. Ковалишина // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 12. – С. 23-24.

534. Стійкість проти хвороб та шкідників сортів озимої пшениці різних селекцій в умовах Лісостепу України / [Г. М. Ковалишина, Т. І. Муха, Л. А. Мурашко. І. З. Кривов'яз] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці. імені В. М. Ремесла УААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 127-137.

535. Ковалишина Г. М. Вплив збудника твердої сажки *Tilletia caries* на ріст і розвиток рослин озимої пшениці / Г. М. Ковалишина, Л. А. Мурашко, А. Б. Ковалишин // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2008. – Вип. 54. – С. 246-251.

536. Кириленко В. В. Обґрунтування створення комплексних штучних інфекційних фонів патогенів при селекції пшениці на групову стійкість / В. В. Кириленко, О. Г. Афанасьєва // Вісник аграрної науки. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 49-52.

537. Ефективність використання штучного комплексного інфекційного фону / В. В. Кириленко, Г. С. Басанець, С. М. Маринка [та ін.] // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (1912-2012 рр.) / За ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 175-181.

538. Кириленко В. В. Резистентність пшениці озимої щодо біотичних та абіотичних чинників середовища / В. В. Кириленко, А. В. Харченко // Селекція і насінництво в умовах сучасного зерновиробництва : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (20 червня 2013 р.) – Миронівка, 2013. – С. 79.

539. Кириленко В. В. Методи і результати створення сортів пшениці м'якої озимої за стійкістю щодо абіотичних та біотичних факторів довкілля / В. В. Кириленко, О. Л. Дергачов, А. В. Харченко // Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (20 березня) – Суми, 2014. – С. 231.

540. Імунітет рослин / [А. Д. Євтушенко, М. П. Лісовий, В. К. Пантелєєв, О. М. Слісаренко]. – К. : Колоб'іг, 2004. – 291 с.

541. Spanakakis F. New technologies in plant breeding for sustainable agriculture / F. Spanakakis // Sustainable agriculture for food, energy and industry. – London, 1998. – V. 1. – P. 109-110.

542. Жученко А. А. Возможности создания сортов и гибридов растений с учетом изменения климата / А. А. Жученко // Стратегия адаптивной селекции полевых культур в связи с глобальным изменением климата : сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции. – Саратов, 2004. – С. 10-16.

543. Научное прогнозирование изменения климата на востоке Украины / Е. Д. Долгих, Е. И. Соколова, И. Д. Соколов [и др.] // Экологическая

безпеку територій – пріоритетне напрямлення діяльності органів місцевого самоуправління і виконавчої влади : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луганськ : ЧП «ЛПЦ Готика», 2010. – С. 28-62.

544. Hallauer A. R. Selection and breeding methods / A. R. Hallauer // Plant Breeding II. – Ames : Iowa State University Press, 1981. – P. 3-55.

545. Результати селекції пшениці озимої за 1912-2011 рр. (станом на 21.XI.2011 р.) / В. С. Кочмарський, Г. М. Ковалишина, В.Т. Колучий [та ін.] // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912-2012) : за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 268-280.

546. Коломиец Л. А. Формирование интенсивных генотипов в системе простых и сложных скрещиваний в условиях Лесостепи Украины : автореф. дис. ...канд. с.-х. наук : 06.01.05 / Л. А. Коломиец. – Харьков, 1989. – 19 с.

547. Гаврилюк Л. Л. Інновації захисту рослин – виробництву / Л. Л. Гаврилюк, М. В. Круть // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут захисту рослин. – К., 2013. – Вип. 59. – С. 12-18.

548. Ковалишина Г. М. Генетичне різноманіття донорів стійкості проти бурої іржі для селекції пшениці озимої / Г. М. Ковалишина // Миронівський вісник : зб. наук. праць. – Миронівка 2015. – В. 1. – С. 92-104.

549. Ковалишина Г. М. Ефективність донорів стійкості до хвороб для селекції озимої пшениці / Г. М. Ковалишина // Генетичні ресурси рослин : науковий журнал / НААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, НЦГРРУ. – К., 2010. – Вип. 8. – С. 80-91.

550. Долматович Т. В. Идентификация гена устойчивости к бурой ржавчине *Lr 34* в сортах мягкой пшеницы, внесенных в государственный реестр республики Беларусь / Т. В. Долматович, А. А. Булойчик // Селекція та генетика сільськогосподарських рослин: традиції та перспективи (до 100-

річчя СГІ-НЦНС) : тези міжнародної наукової конференції / НААН, СГІ-НЦНС. – Одеса, 2012. – С. 148-149.

551. Хвороби листя / [Г. М. Ковалишина, Т. І. Муха, Г. П. Марусич, Л. П. Мельнікова] // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912-2012) : за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 232-233.

552. Характеристика українських сортів м'якої пшениці (*Triticum aestivum* L.) за допомогою новітніх молекулярних маркерів генів помірної стійкості проти іржастих грибів / [А. В. Карелов, Н. О. Козуб, І. О. Созінов, О. О. Созінов [та ін.] // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут захисту рослин. – К., 2013. – Вип. 59. – С. 128-146.

553. McIntosh R. A. Wheat rusts: an atlas of resistance genes / R. A. McIntosh, C.R.Wellings, R.F. Park // CSIRO, Australia. – 1995. – P. 7-24.

554. How has *Lr 34/Yr 18* conferred effective rust resistance in wheat for so long? [Електронний ресурс] / B. Keller, E. Lagudah, L. Selter [et al.]. – режим доступу : http://www.globalrust.org/sites/default/files/posters/keller_2012.pdf

555. Lagudah E. S. Molecular genetics of race non-specific rust resistance in wheat / E. S. Lagudah // Euphytica. – 2011. – Vol. 179. – P. 81-91.

556. Global incidence of wheat rusts and powdery mildew during 1969-2010 and durability of resistance of winter wheat variety Bezostaya 1 / A. Morgounov, H. Tufan, R. Sharma [et al.] // European Journal of Plant Pathology. – 2012. – V. 132. – P. 323-340.

557. Singh R. P. Genetic association of leaf rust resistance gene *Lr 34* with adult plant resistance to stripe rust in bread wheat / R. P. Singh // Phytopathology. – 1992. – V. 82. – P. 835-838.

558. McIntosh R. A. Close genetic linkage of genes conferring adult-plant resistance to leaf rust and stripe rust in wheat / R. A. McIntosh // Plant Pathology. – 1992. – V. 41. – P. 523-527.

559. Dyck P. L. Inheritance of leaf rust and stem rust resistance in 'Roblin' wheat / P. L. Dyck // *Genome*. – 1993. – V. 36. – P. 289-293.

560. Singh R. P. Genetic association of gene *Bdv 1* for tolerance to barley yellow dwarf virus with genes *Lr 34* and *Yr 18* for adult plant resistance to rusts in bread wheat / R. P. Singh // *Plant Disease*. – 1993. – V. 77. – P. 1103-1106.

561. Kolmer J. A. Expression of a Thatcher wheat adult plant stem rust resistance QTL on chromosome arm 2BL is enhanced by *Lr 34* / J. A. Kolmer, D. F. Garvin, Y. Jin // *Crop Science*. – 2011. – V. 51. – P. 526-533.

562. Catalogue of gene symbols for wheat: 2012 supplement / R. A. McIntosh, J. Dubcovsky, W. J. Rogers [et al.] // *Annual Wheat Newsletter*. – 2012. – N 57. – P. 303-321/ (<http://pw.usda.gov/ggpaw/awn/57/TEXTFILES/WGC.pdf>)

563. Кириленко В. В. Створення ліній озимої пшениці з комплексною стійкістю проти листових хвороб у Лісостепу України / В. В. Кириленко, А. І. Парфенюк, Г. С. Басанець // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – Миронівка, 2002. – Вип 2. – С. 64-73.

564. Кириленко В. В. Характеристика джерел стійкості проти основних захворювань: *Erysiphe graminis* D. f. sp. tritici, *Puccinia recondita* f. sp. tritici, *Septoria tritici* Rob. et Desm. / В. В. Кириленко // Селекція, насінництво і технологія вирощування зернових колосових культур у Лісостепу України : за ред. В. Т. Колючого, В. А. Власенка, Г. Ю. Борсука. – К. : Аграрна наука, 2007. – С. 208-225.

565. Finlay K. W. The analysis of adaptation in a plant-breeding programme / K. W. Finlay, G. N. Wilkinson // *Australian Journal of Agricultural Research*. – 1963. – V. 14. – P. 742-754.

566. Литун П. П. Эколого-генетическая модель количественного признака и ее значимость для теории селекции / П. П. Литун // Селекция и семеноводство. – К. : Урожай, 1984. – Вып. 56. – С. 40-45.

567. Орлюк А. П. Теоретичні основи селекції рослин / А. П. Орлюк. – Херсон : Айлант, 2008. – 571 с.

568. Писарев В. Е. Селекция на урожайность / В. Е. Писарев // Селекция зерновых культур : избранные работы. – М. : Колос, 1964. – С. 198-238.

569. Созинов А. А. Генетическое улучшение пшеницы / А. А. Созинов, А. П. Орлюк, А. А. Корчинский. – К. : Укр.ИНТЭИ, 1993. – 132 с.

570. Кириленко В. В. Основні складові створення селекційного матеріалу пшениці озимої за стійкістю проти хвороб / В. В. Кириленко, А. В. Харченко // Новітні технології вирощування сільськогосподарських культур : збірник наукових праць / НААН, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків. – К., 2012. – Вип. 14. – С. 441-446.

571. Кириленко В. В. Формування групової стійкості основних збудників хвороб пшениці м'якої озимої / В. В. Кириленко, А. В. Харченко // Стан та перспективи розвитку захисту рослин : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного вченого Вадима Петровича Васильєва. – Київ, 2013. – С. 97.

572. Кочмарський В. Дослідження групової резистентності патогенів у гібридних поколіннях пшениці м'якої озимої / В. Кочмарський, В. Кириленко, А. Харченко // Вісник Львівського національного аграрного університету: серія Агрономія. – Львів, 2014. – № 18. – С. 140-146.

573. Іващенко О. О. Шляхи адаптації землеробства в умовах змін клімату / О. О. Іващенко // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН» (спецвипуск). – К. : ЕКМО, 2008. – С. 15-21.

574. Stern Review Report on the Economics of Climate Change. Prepublication edition. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hm-treasury.gov.ua>

575. Характеристика новоствореного матеріалу пшениці м'якої озимої на поліпшення показників адаптивності у Лісостепу / В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк, Г. С. Басанець [та ін.] // Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць. Присвячено 90-річчю від часу

заснування Української академії наук / УТГіС ім. М. І. Вавилова – К. : Логос, 2008. – Т. 5. – С. 52-57.

576. Попереля Ф. А. Блок компонентов глиаина Gld 1В3 как маркер гена, обуславливающего устойчивость растений пшеницы к стеблевой ржавчине / Ф. А. Попереля, Л. Т. Бабаянц // Доклады ВАСХНИИЛ. – М., 1980. – № 4. – С. 4-7.

577. Кириленко В. В. Ефективність використання штучного комплексного інфекційного фону патогенів та мутагенезу при створенні сортів озимої м'якої пшениці / В. В. Кириленко, С. О. Хоменко, О. В. Гуменюк // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / УААН, Інститут захисту рослин. – К., 2007. – Вип. 53. – С. 224-230.

578. Ефективні джерела стійкості озимої пшениці в селекції на імунітет / О. Г. Афанасьєва, В. В. Кириленко, О. В. Гуменюк // Захист і карантин рослин : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут захисту росл. – К., 2010. – Вип. 56. – С. 12-20.

579. Литвиненко М. А. Реалізація генетичного потенціалу. Проблеми продуктивності та якості зерна сучасних сортів озимої пшениці / М. А. Литвиненко // Насінництво. – 2010. – № 8. – С. 1-6.

580. Адаптивний потенціал сортів пшениці озимої залежно від умов вирощування / В. В. Базалій, О. В. Ларченко, О. Ю. Лавриненко [та ін.] // Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць Українського товариства генетиків і селекціонерів, присвячений 200-річчю від дня народження Ч. Р. Дарвіна, 125-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена / НАНУ, УААН, АМН України, УТГіС ім. М. І. Вавилова. – К. : Логос, 2009. – Т. 6. – С. 272-275.

581. Dragavtsev V. A. Problems of forecasting heterosis in quantitative genetics / V. A. Dragavtsev, Md. M. Rahman // Biometrics in Plant Breeding : 7th Meeting of the EUCARPIA Section Biometrics in Plant Breeding, August 2nd-5th, 1988, The Norwegian State Agricultural Research Stations, Norway. – 1988. – P. 126-130.

582. Коломієць Л. А. Селекція сортів озимої пшениці на основі міжсорткової гібридизації і простого періодичного добору / Л. А. Коломієць // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К. : Аграрна наука, 2001. – Вип. 1. – С. 49-52.

583. Коломієць Л. А. Ефективність використання складних схрещувань в селекції озимої пшениці на адаптивність / Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко, В. А. Власенко // Збірник наукових праць СГІ. – Одеса, 2004. – Вип. 6 (46). – С. 32-44.

584. Колючий В. Т. Характеристика гліатипов сорта Мироновская 27 при обработке мутагенами / В. Т. Колючий, В. А. Власенко // Агробιοтехнология растений и животных : тезисы докладов международной конференции. – К., 1997. – С. 120.

585. Ковалишина Г. М. Генетичне різноманіття донорів стійкості проти бурої іржі для селекції пшениці озимої / Г. М. Ковалишина // Миронівський вісник : збірник наукових праць. – Миронівка, 2015. – Вип. 1. – С. 92-104.

586. Дзюбенко Н. И. Управление и использование адаптивного потенциала зерновых культур / Н. И. Дзюбенко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – К. : Формула-Прінт, 2008. – Вип. 8. – С. 59-74.

587. Булавка Н. В. Яровизаційна потреба, фотоперіодична чутливість та зв'язок цих ознак з морозостійкістю у миронівських сортів озимої пшениці / Н. В. Булавка // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 59-60.

588. Гриб С. И. Генофонд и его использование в селекции мягкой пшеницы (*Triticum aestivum*) в Беларуси / С. И. Гриб, И. К. Коптик // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции / Всероссийский научно-исследовательский институт растениеводства им. Н. И. Вавилова. – СПб., 2009. – Т. 166. – С. 65-72.

589. Власенко В. А. Использование генофонда ярових сортов в селекции озимой пшеницы / В. А. Власенко, Л. А. Коломиец, В. В. Шелепов

// Нетрадиционное растениеводство. Эниология, экология и здоровье: Мат. XI Междунар. симпозиума, 9-16 июня 2002 г., Алушта. – Симферополь, 2002. – С. 314-321.

590. Власенко В. А. Використання вихідного матеріалу різних типів розвитку в селекції озимої пшениці / В. А. Власенко, Л. А. Коломієць, С. М. Маринка // Фактори експерим. евол. організмів : Мат. XII міжнар. симпозиуму; під ред. М. В. Роїка. – К.: Аграрна наука, 2003. – С. 245-248.

591. Селекція пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) з використанням генофонду ярих сортів в умовах Лісостепу України / В. С. Кочмарський, Л. А. Коломієць, В. В. Кириленко [та ін.] // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – К. : ПП «Фенікс», 2010. – № 1 (11) – С. 21-27.

592. Кириленко В. В. Використання потенціалу пшениці м'якої ярої у селекції м'якої озимої / В. В. Кириленко // Вісник Львівського національного аграрного університету : серія Агрономія. – Львів, 2015. – № 19. – С. 143-149.

593. Mullarkey M. Isolation and analysis of termotolerant mutants of wheat / M. Mullarkey, M. Jones // Journal of Experimental Botany. – 2000. – V. 342, N 51. – P. 139-146.

594. Кочмарський В. С. Використання різних мутагенних чинників у селекції пшениці озимої / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, Л. А. Коломієць // Індукований мутагенез в селекції рослин : збірник наукових праць / Інститут фізіології рослин і генетики НАНУ, Укр. т-во генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, БНАУ. – Біла Церква, 2012. – С. 168-177.

595. Кириленко В. В. Вихідний селекційний матеріал пшениці м'якої озимої створений методом індукованого мутагенезу / В. В. Кириленко, С. О. Хоменко, Т. В. Юрченко // Агропромислове виробництво Полісся : за матеріалами конференції молодих вчених / Інститут сільського господарства Полісся. – Житомир, 2012. – С. 68-70.

596. Кочмарский В. С. Термический мутагенез: итоги использования метода в селекции пшеницы озимой в Мироновском институте пшеницы

имени В. Н. Ремесло / В. С. Кочмарский, Л. А. Коломиец, В. В. Кириленко // *Зерновое хозяйство России : теоретический и научно-практический журнал ВНИИ зерновых культур им. И. Г. Калиненко РАСХН*. – *Зерноград*, 2013. – Т. 5 (29). – С. 37-42.

597. Кириленко В. В. Традиційні та сучасні методи селекції *Triticum aestivum* L. у Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла / В. В. Кириленко // *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин : науково-практичний журнал / Український інститут експертизи сортів рослин*. – К., 2014. – № 4 (25). – С. 41-46.

598. Козаченко М. Р. Экспериментальный мутагенез на службу селекции / М. Р. Козаченко, В. Т. Манзюк, А. А. Корчинский. – К., 1989. – С. 7-8.

599. Власенко В. А. Результаты сочетания комбинативной и мутационной изменчивости в селекции озимой пшеницы / В. А. Власенко, С. О. Хоменко, С. Н. Маринка // *Зерновые и кормовые культуры России : сборник научных трудов / ВНИИСЗК*. – *Зерноград*, 2002. – С. 57-60.

600. Оксьом В. П. Вплив мутагенних чинників на рослини M_1 озимої пшениці та його зв'язок із частотою змінених форм у другому поколінні / В. П. Оксьом // *Физиология и биохимия культурных растений*. – 2010. – Т. 42, № 2 – С. 153-162.

601. Моргун В. В. Створення генетично-поліпшених ліній пшениці озимої за допомогою індукування мікромутацій / В. В. Моргун, В. П. Оксьом // *Наукові доповіді НУБіП. Електронний журнал*. – 2011. Вип. 2 (24). Режим доступу: http://nd.nubip.edu.ua/2011_2/11mvv.pdf. – 18 с.

602. Сучасні підходи до створення сортів озимої м'якої пшениці з використанням мутагенезу і штучного комплексного інфекційного фону патогенів / В. В. Кириленко, С. О. Хоменко, О. В. Гуменюк [та ін.] // *Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології : збірник наукових праць / Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова*. – К. : Логос, 2007. – Т. 2. – С. 90-94.

603. Хоменко С. О. Створення вихідного матеріалу в селекції пшениці озимої за обробки гібридів мутагенами / С. О. Хоменко, В. В. Кириленко, С. М. Маринка // Індукований мутагенез в селекції рослин: Збірник наукових праць / Інститут фізіології рослин і генетики НАНУ, Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, БНАУ. – Біла Церква, 2012. – С. 119-128.

604. Юрченко Т. В. Селекція пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) із застосуванням мутагенних факторів / Т. В. Юрченко, В. В. Кириленко // Досягнення генетики, селекції і рослинництва для підвищення ефективності зерновиробництва : зб. тез Міжн. наук.- практ. конф. молод. вчених 18 червня. – Миронівка, 2014. – С. 76.

605. Назаренко М. М. Мутагенез в індукції нових цінних форм озимої пшениці / М. М. Назаренко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2010. – Вип. 10. – С. 48-58.

606. Власенко В. А. Індукований мутагенез і рекомбіногенез в адаптивній селекції пшениці озимої / В. А. Власенко, С. О. Хоменко, С. М. Маринка // Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912-2012) : за ред. В. С. Кочмарського. – Миронівка, 2012. – С. 182-200.

607. Юрченко Т. В. Мінливість господарсько цінних ознак у гібридних поколіннях пшениці м'якої озимої за дії мутагенів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція і насінництво» / Т. В. Юрченко. – К., 2016. – 24 с.

608. Хоменко С. О. Варіювання висоти рослин та строків колосіння у гібридів пшениці м'якої озимої після обробки мутагенами / С. О. Хоменко // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла УААН. – Миронівка, 2009. – Вип. 9. – С. 92-106.

609. Валева С. А. Принципы и методы применения радиации в селекции растений / Валева С. А. – М. : Атомиздат, 1967. – 86 с.

610. Borojevic K. Differences depending on the genotype / K. Borojevic // Manual on Mutation Breeding. – Vienna, IAEA, 1970. – P. 125-126.

611. Driscoll C. J. An analysis of frequencies of chromosome configurations in wheat and wheat hybrids / C. J. Driscoll, L. M. Bielig, N. L. Darvey // Genetica. – 1979. – V. 91, N 4. – P. 755-767.

612. Chopra V. L. Mutation research in wheat in India / V. L. Chopra, R. A. Pai // Role of Induced Mutations in Crop Improvement : Proceedings of the Symposium. – Hyderabad, 1980. – P. 83-92.

613. Chowdhury R. K. Induced quantitative variation in wheat / R. K. Chowdhury. – Wheat Information Service. – 1982. – P. 27-31.

614. Дубинин Н. Т. Основные вопросы современной молекулярной теории мутаций / Н. Т. Дубинин // Экспериментальный мутагенез в селекции. – К. : Колос, 1972. – С. 5-39.

615. Сальникова Т. В. Факторы, влияющие на спектр и типы мутантов при химическом мутагенезе (на примере мутантных сортов) / Т. В. Сальникова // Химический мутагенез и качество сельскохозяйственной продукции. – М.: Наука, 1983. – С. 38-51.

616. Орлюк А. П. Проявление хозяйственно-биологических признаков у мутантов озимой пшеницы в условиях орошения / А. П. Орлюк // Химические супермутагены в селекции. – М. : Наука, 1975. – С. 198-208.

617. Ларченко К. А. Спадкова мінливість рослин кукурудзи при дії наднизьких доз мутагенів / К. А. Ларченко, В. В. Моргун // Физиология и биохимия культурных растений. – К. : Логос. – 2002. – Т. 34, № 2. – С. 102-107.

618. Захаренко З. П. О характере изменчивости сортов озимой пшеницы при воздействии химическими мутагенами и гамма-лучами : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / З. П. Захаренко. – Горки, 1971. – 27 с.

619 Чхутиашвили Г. А. Создание исходного материала для селекции озимой мягкой пшеницы путем химического мутагенеза и гибридизации :

автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. с.-х. наук : спец. 06.01.05 «Селекция и семеноводство» / Г. А. Чхутиашвили. – Тбилиси, 1990. – 25 с.

620. Демченко С. И. Стимуляция – эффект малых доз / С. И. Демченко, В. П. Иванов // Природа. – 1997. – № 1. – С. 16-20.

621. Польова схожість та довжина вегетаційного періоду F_1M_1 озимої пшениці / [С. М. Маринка, С. О. Хоменко, В. В. Шелепов, В. А. Власенко] // Науково-технічний бюлетень Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла УААН. – К.: Аграрна наука, 2002. – Вип. 2. – С. 54-63.

622. Хоменко С. О. Створення вихідного матеріалу для селекції озимої м'якої пшениці шляхом обробки насіння гібридів мутагенами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.01.05 «Селекція рослин» / С. О. Хоменко. – К., 2006. – 20 с.

623. Рапопорт И. А. Химический мутагенез / И. А. Рапопорт, М. Х. Шигаева, Н. Б. Ахматуллина. – Алма-Ата : Наука, 1980. – С. 1-45.

624. Рапопорт И. А. Открытие химического мутагенеза : Избранные труды / И. А. Рапопорт. – М. : Наука, 1993. – С. 247-257.

625. Жученко А. А. Рекомбиногенез в эволюции и селекции / А. А. Жученко, А. Б. Король. – М. : Наука, 1985. – 329 с.

626. Шишлов М. П. Индуцированный мутагенез и рекомбиногенез ячменя и овса / М. П. Шишлов. – Минск : УП «ИВЦ Минфина», 2004. – 179 с.

627. Васильковский С. П. Эффективность химического мутагенеза в создании исходного материала для селекции озимой пшеницы / С. П. Васильковский, В. И. Князюк, Ф. Ф. Кашуба // Интенсификация селекционного процесса зерновых культур : сборник научных трудов МНИИССП. – Мироновка, 1987. – С. 69-75.

628. Kharkwa M. C. The role of induced mutations in world food security / M. C. Kharkwa, Q. Y. Shu // Induced Plant Mutations in the Genomics Era. Food and Agriculture Organization of the United Nations. – Rome, 2009. – 33-38.

629. Симинел В. Д. Сочетание гибридной и мутационной изменчивости в селекции пшеницы / В. Д. Симинел, Н. И. Палади. – Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1978. – С. 3-12.

630. Моргун В. В. Экспериментальный мутагенез и его использование в генетическом совершенствовании культурных растений (итоги 30-летних исследований / В. В. Моргун // Физиология и биохимия культурных растений. – 1996. – Т. 28, № 1-2. – С. 53-72.

631. Кириленко В. В. Реакція гібридів пшениці м'якої озимої $F_2M_1 F_3M_2$ на дію мутагенних факторів на гібридне насіння / В. В. Кириленко, Т. В. Юрченко // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник / НААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва – Х., 2013. – Випуск 103. – С. 24-30.

632. Трансгресивна мінливість за ознаками продуктивності колосу, індукована мутагенними чинниками в гібридних популяціях пшениці м'якої озимої / Т. В. Юрченко, С. І. Волощук, В. В. Кириленко [та ін.] // Вісник Львівського національного аграрного університету : серія Агрономія. – Львів, 2014. – № 18. – С. 146-154.

633. Юрченко Т. В. Селекція пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) із застосуванням мутагенних факторів / Т. В. Юрченко, В. В. Кириленко // Досягнення генетики, селекції і рослинництва для підвищення ефективності зерновиробництва : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених 18 червня. – Миронівка, 2014. – С. 76.

634. Филиппченко Ю. А. Генетика мягких пшениц / Ю. А. Филиппченко. – М., 1979. – 311 с.

635. Маренич М. М. Динаміка вищеплення трансгресивних форм у гібридів озимої пшениці / М. М. Маренич // Вісник Полтавського ДСГП. – 2000. – № 3. – С. 6-8.

636. Маренич М. М. Закономірності появи трансгресивних форм у гібридів пшениці озимої / М. М. Маренич // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 6. – С. 77-78.

637. Созинов А. А. Полиморфизм белков и его значение в генетике и селекции / А. А. Созинов. – М. : Наука, 1985. – 272 с.

638. Skerritt J. H. Gluten proteins: genetics, structure and dough quality – a review / J. H. Skerritt // Ag Biotech News and Information. – 1998. – Vol. 10, N 8. – P. 247-270.

639. Козуб Н. А. Особенность расщепления по аллелям глиадинкодирующего локуса *Gli-B1* у гибридов озимой мягкой пшеницы / Н. А. Козуб, И. А. Созинов // Цитология и генетика. – 2000. – Т. 34, № 2. – С. 69-76.

640. Variation at storage protein loci in winter common wheat cultivars of the Central Forest-Steppe of Ukraine / N. A. Kozub, I. A. Sozinov, T. A. Sobko [et al.] // Цитология и генетика. – 2009. – Т. 43, № 1. – С. 69-77.

641. Laemmli U. K. Cleavage of structural proteins during the assembly of the head of bacteriophage T4 / U. K. Laemmli // Nature. – 1970. – Vol. 227, N 5259. – P. 680-685.

642. Metakovsky E. V. Gliadin allele identification in common wheat. II Catalogue of gliadin alleles in common wheat / E. V. Metakovsky // Journal Genetics and Breeding. – 1991. – V. 45. – P. 325-344.

643. Payne P. Catalogue of alleles for the complex gene loci, *Glu-A1*, *Glu-B1*, *Glu-D1* which code for high-molecular-weight subunits of glutenin in hexaploid wheat / P. Payne, G. Lawrence // Cereal Research Communications. – 1983. – V. 11, N 1. – P. 29-34.

644. The relationship between HMW glutenin subunit composition and the bread-making quality of British-grown wheat varieties / [P. I. Payne, M. A. Nightingale, A. F. Krattiger, L. M. Holt] // Journal of the Science of Food and Agriculture. – 1987. – V. 4. – P. 51-65.

645. Mac Gene, Gene Symbols, Gene Classes and References [Электронный ресурс] – 2005.

<http://shigen.lab.nig.ac.jp/wheat/komugi/genes/macgene/2005/GeneSymbol.pdf>

<http://shigen.lab.nig.ac.jp/wheat/komugi/genes/macgene/2005/GeneClasses.pdf>

<http://shigen.lab.nig.ac.jp/wheat/komugi/genes/macgene/2005/References.pdf>

646. Созінов О. О. Поліморфізм гліадину і селекція / О. О. Созінов, Ф. А. Попереля // Вісник сільськогосподарської науки. – 1979. – № 10. – С. 21-24.

647. Ідентифікація вихідного матеріалу пшениці озимої миронівської селекції за електрофоретичними спектрами запасних білків / І. О. Созінов, Н. О. Козуб, В. В. Кириленко, О. Л. Дергачов, С. П. Васильківський // Агробіологія : збірник наукових праць / БНАУ. – Біла Церква, 2015. – № 2. – С. 46-52.

648. Кириленко В. В. Характеристика нових генотипів пшениці м'якої озимої за локусами запасних білків / В. В. Кириленко, Н. С. Дубовик, Б. В. Близнюк // Сучасні агробіотехнології та землеустрій в Україні : тези доповідей державної науково-практичної конференції. – Біла Церква, 2015. – С. 13.

649. Detection of perspective winter wheat genotypes by electrophoretic spectra of storage proteins / N. O. Kozub, I. A. Sozinov, V. V. Kyrylenko [et al.] // Миронівський вісник : збірник наукових праць. – Миронівка, 2015. – Вип. 1. – С. 105-113.

650. Тищенко В. Н. Генетические основы адаптивной селекции озимой пшеницы в зоне Лесостепи / В. Н. Тищенко, Н. М. Чекалин // Селекция озимой пшеницы с помощью молекулярно-генетических маркеров : збірник наукових праць. – Полтава, 2005. – С. 184-203.

651. Жемела Г. П. Оцінка зернового генофонду озимої пшениці за локусами запасних білків / Г. П. Жемела, В. П. Баган // Вісник Полтавської аграрної академії. – Полтава, 2008. – № 4. – С. 23-33.

652. Marker-assisted selection for leaf rust resistance in the winter wheat in Krasnodar Lukyanenko Research Institute of Agriculture / A. V. Vasilyev, L. A. Besspalova, G. I. Karlov [et al.] // Abstracts of oral and poster presentations of

the 8th International Wheat Conference. St. Petersburg, June 1-4, 2010. – St. Petersburg. 2010. – P. 322-323.

653. Применение молекулярных маркеров в селекции пшеницы в Краснодарском НИИСХ им. П. П. Лукьяненко / Л. А. Беспалова, А. В. Васильев, И. Б. Аблова [и др.] // Вавиловский журнал генетики и селекции. – 2012. – Т. 16, № 1. – С. 37-43.

654. Детекція пшенично-житніх транслокацій за допомогою ДНК-маркерів та електрофорезу білків / А. І. Степаненко, О. М. Благодарова, Б. В. Моргун [та ін.] // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. – К. : Логос, 2014. – Т. 12, № 1. – С. 78-83.

655. Попереля Ф. А. Полиморфизм глиадина и его связь с качеством зерна, продуктивностью и адаптивными свойствами сортов мягкой пшеницы / Ф. А. Попереля // Селекция, семеноводство и интенсивная технология возделывания озимой пшеницы. – М. : Агропромиздат, 1989. – С. 138-150.

656. Рибалка О. І. Оцінка якості зерна пшениці на ранніх етапах селекції / О. І. Рибалка, М. В. Червоніс, М. А. Литвиненко // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 1. – С. 44-48.

657. Применение белковых маркеров для идентификации сортов озимой мягкой пшеницы по электрофоретическим спектрам глиадина // Каталог мировой коллекции ВИР ; под ред. В. Г. Конарева. – Л., 1983. – Вып. 386. – 57 с.

658. Carver B. F. Comparison of related wheat stocks possessing 1B or 1RS/1BL chromosomes: Agronomic performance / B. F. Carver, A. L. Rayburn // Crop Science. – 1994. – V. 34, N 6. – P. 1505-1510.

659. Finn D. Milling and baking quality of 1BL/1RS translocation wheats. 1. Effect of genotype and environment / [D. Fenn, O. Lukow, W. Bushuk, R. De Pauw] // Cereal Chemistry. – 1994. – V. 71, N 2. – P. 189-195.

660. Cerny J. Common wheat (*T. aestivum*) marking by determination of approximate dependence of frequency of allelic gliadin genes grade of agronomic

character / J. Cerny, A. Sasek, A. Hanisova // *Scientia Agriculturae Bohemoslovaca*. – 1995. – V. 26, N 4. – P. 245-258.

661. Нова стратегія виробництва зернових та олійних культур в Україні / [В. Ф. Петриченко, М. Д. Безуглий, В. М. Жук, О. О. Іващенко]. – К. : Аграрна наука, 2012. – 48 с.

662. Концептуальні засади програми науково-організаційного та інвестиційного розвитку НААН. Доповідь Президента НААН України В. Ф. Петриченка на засіданні Загальних зборів НААН 18 грудня 2013 // *Вісник аграрної науки*. – К. : Аграрна наука, 2014. – С. 6-13.

663. Литвиненко М. А. Корекція моделі сорту озимої м'якої пшениці універсального типу для умов півдня України в зв'язку зі змінами клімату / Литвиненко М. А. // *Вісник Білоцерківського державного аграрного ун-ту : збірник наукових праць*. – Біла Церква, 2008. – Вип. 52. – С. 18-26.

664. Литвиненко М. А. Сорти універсального типу. Характеристика особливості на фоні різних строків сівби / М. А. Литвиненко, В. Г. Чайка // *Насінництво*. – 2010. – № 3. – С. 1-6.

665. Литвиненко М. А. Удосконалення програми селекції сортів озимої м'якої пшениці універсального типу для умов півдня України в зв'язку зі змінами клімату / М. А. Литвиненко // *Збірник наукових праць СГІ-НЦНС УААН*. – Одеса, 2010. – Вип. 16 (56). – С. 9-22.

666. Для універсального використання : сорти озимої пшениці у південному регіоні країни / [Р. А. Вожегова, А. П. Орлюк, Г. Г. Базалій, Л. О. Усик] // *Насінництво*. – 2012. – № 9. – С. 11-14.

667. Елементи продуктивності ліній озимої пшениці за статистичними параметрами і селекційними індексами / В. В. Кириленко, С. О. Хоменко, Г. С. Басанець [та ін.] / *Фактори експериментальної еволюції організмів : збірник наукових праць Українського товариства генетиків і селекціонерів, присвячений 200-річчю від дня народження Ч. Р. Дарвіна і 125-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена*. – К. : Логос, 2009. – Т. 6. – С. 313-318.

668. Підходи та методи щодо створення сортів пшениці озимої м'якої у зв'язку зі зміною клімату / В. С. Кочмарський, В. В. Кириленко, С. О. Хоменко [та ін.] // Вісник Львівського національного аграрного університету : серія. Агрономія. – Львів, 2010. – № 14 (1). – С. 42-48.

669. Оцінка адаптивного потенціалу сортів пшениці озимої за врожайністю та висотою рослин / [В. А. Власенко, Л. А. Коломієць, Г. С. Басанець, С. М. Маринка] // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету : збірник наукових праць. – Біла Церква, 2008. – Вип. 52. – С. 26-30.

670. Науково-практичні підходи до ведення сільського господарства за екстремальних погодних умов / Матеріали позачергової сесії загальних зборів Української академії аграрних наук 15 липня 2003 р., м. Київ. – К. : Аграрна наука, 2003. – 144 с.

671. Гангур В. В. Вплив строків сівби на урожайність пшениці озимої в умовах Центральної частини Лівобережного Лісостепу України / В. В. Гангур, Ю. М. Гангур, М. М. Маренич // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 33-34.

672. Продуктивность перспективных генотипов пшеницы мягкой озимой в зависимости от условий выращивания / [В. В. Кириленко, А. Л. Дергачов, А. В. Гуменюк, Н. С. Дубовик] // Земледелие и селекция в Беларуси : сб. науч. тр.; редкол. : Ф.И. Привалов (гл. ред.) [и др.] / Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию. – Минск, 2016. – Вып. 52. – С. 95-101.